

TAPA VALLA
ARENGUKAVA 2023-2035
JA
EELARVESTRAATEEGIA 2024-
2027

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. TAPA VALLA PEAMISED VÄLJAKUTSED JA ARENGUEELDUSED.....	5
1.1. VALLA ÜLDISELOOMUSTUS.....	5
1.2. ARENGUEELDUSED.....	6
1.3. VÄLJAKUTSED	9
2. TAPA VALLA ARENGUSTRATEEGIA 2035.....	11
2.2. STRATEEGILISED EESMÄRGID 2035	11
2.3. STRATEEGILINE MUDEL.....	13
3. TAPA VALLA ARENGUKAVA.....	14
3.1. KVALITEETNE, VÄÄRTUSLIK, TURVALINE JA KUTSUV ELUKESKKOND ...	14
3.1.1. Lähtepositsioon 2022	14
3.1.2. Arenguvajadused.....	15
3.1.3. Arengueesmärgid	15
3.1.4. Mõõdikud	16
3.2. TERVE JA HOITUD ELANIK	16
3.2.1. Lähtepositsioon 2022	16
3.2.2. Arenguvajadused.....	17
3.2.3. Arengueesmärgid	18
3.2.4. Mõõdikud	18
3.3. AVATUD, TARK JA KAASAV JUHTIMINE.....	18
3.3.1. Lähtepositsioon 2022	19
3.3.2. Arenguvajadused.....	20
3.3.3. Arengueesmärgid	20
3.3.4. Mõõdikud	20
3.4. KONKURENTSIVÕIMELINE HARIDUS JA ELUKESTEV ÕPE NING MITMEKESINE JA ELAMUSTEROHKE VABAAJA TEGEVUS.....	21
3.4.1. Lähtepositsioon 2022	21
3.4.2. Arenguvajadused.....	22
3.4.3. Arengueesmärgid	23
3.4.4. Mõõdikud	23
3.5. UUENDUSLIK JA MITMEKESINE ETTEVÕTLUS NING ATRAKTIIVNE KÜLASTUSKESKKOND.....	24
3.5.1. Lähtepositsioon 2022	24
3.5.2. Arenguvajadused.....	24
3.5.3. Arengueesmärgid	25
3.5.4. Mõõdikud	25

4. TAPA VALLA TEGEVUS- JA INVESTEERINGUTE KAVA 2023-2026	26
5. TAPA VALLA EELARVESTRAATEEGIA 2023-2026.....	39
5.1. EELARVESTRAATEEGIA EESMÄRGID.....	39
5.2. EELARVESTRAATEEGIA LÄHTEALUSED	39
5.3. PROGNOOSI EELDUSED	39
5.3.1. Maailmamajanduse ülevaade	39
5.3.2. Eesti majanduskeskkond	41
5.3.3. Sisenõudlus.....	42
5.3.4. Tööturg	42
5.3.5. Hinnad	43
5.4. PÕHITEGEVUSE PROGNOOS	44
5.4.1. Tulud	44
5.4.2. Kulud	45
5.4.3. Tulem	46
5.5. INVESTEERIMISTEGEVUS	47
5.5.1. Investeermistevuse tulud ja kulud	47
5.5.2. Investeermisobjektid	48
5.6. FINANTSEERIMISTEGEVUS.....	51
5.7. FINANTSDISCIPLIIN	52
5.8. SÕLTUVATE ÜKSUSTE ÜLEVAADE.....	52
5.9. EELARVESTRAATEEGIA KOKKUVÕTE	53
6. DOKUMENDI SEIRE JA TÄIENDAMINE.....	54

Lisa 1. Tapa valla lühiülevaade

SISSEJUHATUS

Tapa valla arengukava on strateegiline juhis omavalitsuse tegevuse suunamiseks. Käesolev dokument annab tervikliku ülevaate valla prioriteetidest, fikseerib põhieesmärgid ning loob eeldused valla arengu stabiilsusele ja järjepidevusele.

Olulisteks põhimõteteks on arengukava elluviidavus, suunatus valla pikaajalisele, stabiilsele, säästlikule ja tasakaalustatud arengule ning maksimaalne arvestamine erinevate valdkondade vajadustega.

Arengukava koostamisel on tuginetud valla sotsiaalse ja majandusliku olukorra, keskkonnaseisundi ning omavalitsuse kui institutsiooni analüüsile. Tehtu ülevaatamisel ja hindamisel ning uute tegevuste kavandamisel on lähtutud põhimõttest, et valla arengu keskpunktiks on inimene oma materiaalsete, sotsiaalsete, emotsionaalsete, kommunikatiivsete, intellektuaalsete jm vajadustega. Arengustrateegia ja -kava annab antud vajaduste rahuldamiseks suunad, ajakava, tööjaotuse ja juhtimise alused soodsa elukeskkonna saavutamiseks.

Arengukava on koostatud pikaajaliselt aastateks 2023-2035, tegevuskava ja eelarvestrateegia hõlmavad lühiajalist perioodi 2024-2027.

Arengukava ja eelarvestrateegia lähtub Eesti Vabariigi õigusaktidest ja valla põhimäärusest ning koos üldplaneeringuga on aluseks omavalitsuse tegevusele, eelarvete koostamisele, investeeringute- ja rahastamistaotlustele ning erinevate valdkondade detailsematele arengukavadele ning planeeringutele. Arengudokumenti täiendatakse ja selle täitmist analüüsitakse igal aastal.

Avalikkuse kaasamine toimus arengukava avalikustamise ja avaliku väljapaneku raames.

1. TAPA VALLA PEAMISED VÄLJAKUTSED JA ARENGUEELDUSED

Järgnevalt on valla lühiülevaadet (vt arengukava lisa 1) ja valdkondlike töögruppide arutelu tulemusi aluseks võttes välja toodud Tapa valla peamised väljakutsed ja arengueeldused.

1.1. VALLA ÜLDISELOOMUSTUS

Tapa vald moodustati 2017. aasta oktoobris Tapa ja Tamsalu valdade liitumisel. Tapa vald on elanike arvult teine omavalitsusüksus Lääne-Viru maakonnas. Ühinemine tugevdas valla positsiooni maakonnas ja lõi paremad eeldused valla kiiremaks arenguks inimeste arvu ja rahaliste vahendite suurenemise näol. Vallasiseseks tõmbekeskuseks on Tapa linn. Vallas asuv Tamsalu linn on piirkondlikuks keskuseks. Lisaks Tapale ja Tamsalule on tugevad kogukondlikud keskused Jänedal, Lehtsel, Moe, Vajangu, Assamalla ja Porkuni. Seisuga 01.01.2023 elas Tapa vallas 10 628 inimest, s.h Tapal 5 208 ja Tamsalus 2 298.

Elanike arv on languses nii alaealiste kui tööealiste elanike arvelt (joonis 2). 2022. a alguse seis elanike arvus näitab võrreldes kahe eelmise aastaga väikest kasvu, jõudes 2019. aasta tasemele. Võrreldes Eesti ja Lääne-Viru maakonnaga on Tapa vallas tööealise elanikkonna osakaal väiksem ja pensioniealiste osakaal suurem. Tapa valla rändesaldo pööras 2021. aastal plussi, sest valda tuli siserändena rohkem inimesi, kui lahkus, mis on igati positiivne. Seda ei saa veel öelda loomuliku iibe kohta, mis on juba aastaid olnud negatiivne.

Valla territooriumi suurus on 481,3 km². Tapa vald piirneb põhjas Kuusalu, Kadrina ja Rakvere vallaga, idas Vinni ja Väike-Maarja vallaga, lõunas ja läänes Järva vallaga ning läänes Anija vallaga. Maastikuliselt asub vald Pandivere kõrgustikul. Valla maadele jäävad mitmed kaitsealused loodusobjektid: Kõrvemaa maastikukaitseala, Porkuni maastikukaitseala, Alupere looduskaitseala, Ohpalu looduskaitseala, Põdrangu looduskaitseala, Lasila looduskaitseala, lisaks arvukad kaitsealused pargid, allikad ja karstialad ning vääriselupaigad.

Vallakeskuseks, kus töötavad ka vallavalitsus ja volikogu, on Tapa linn. Tamsalu linn on piirkondlikuks haldus- ja teeninduskeskuseks.

Kogu piirkonna arengus on olulist rolli mänginud Peterburi-Tallinna raudtee ja Tapa-Tartu raudteeharu ehitamine. Ka praegu on tähtsaim transpordiliik raudteetransport, mida kasutades on suurematest keskustest – Tapalt, Tamsalust, Jänedalt ja Lehtsest – võimalik sõita ümberistumisteta nii Tartusse kui Tallinnasse, Jänedalt, Lehtsest ja Tapalt ka Narva. Lisaks läbib valda Pärnu-Rakvere-Sõmeru põhimaantee ning Jägala-Käravete-Jõgeva-Tartu maantee (Piibe maantee).

Lisaks logistiliseks sõlmpunktiks olemisele on Tapa vald, täpsemalt vallakeskus Tapa linn, tähtsaim kaitsejõudude tugipunkt Eestis. Tapal asub Eesti Kaitseväge 1. Jalaväebrigad. Tapal paiknevad ka enamik Eestis asuvatest liitlasvägedest – kokku on Eestis hetkel u 1 900 liitlasvägede sõdurit, Tapal on neist 1 600. Veel piirneb vallaga Kuusalu valla territooriumile jääv Kaitseväge keskpõlvkoon.

1.2. ARENGUEELDUSED

Tapa vald on elanike arvult teine omavalitsus Lääne-Viru maakonnas.

Tapa ja Tamsalu valla ühinemine üheks omavalitsuseks tugevdas valla positsiooni maakonnas ja lõi senisest suuremate ressursside (nii inimeste kui rahaliste vahendite) näol paremad eeldused valla kiiremaks arenguks.

Tapa valla rahvastik on väga mitmekesine.

Tapa valda iseloomustab multikultuursus. Siin elavad edukalt koos mitmete rahvuste esindajad: lisaks eestlastele venelased, ukrainlased, valgevenelased jt rahvused. Kultuuride paljusust rikastab siinsete elanike maailmapilt ja muudab nad sallivamateks ning muutustega paremini toimetulevateks.

Tapa vallas on väljakujunenud tugevad keskused ja kogukonnad.

Lisaks Tapale ja Tamsalule on tugevad kogukondlikud keskused Jänedal, Lehtsel, Moe, Vajangu, Assamalla ja Porkuni. Kõigis neis on omad kooskõimiskohad ja traditsioonilised üritused. Kogukond on kaasatud otsuste tegemise protsessi.

Tapa valla looduskeskkond on kaunis ja rikkalik ning välja on kujunenud erilised turismi piirkonnad.

Tapa valla territooriumile jäävad mitmed loodus- ja maastikukaitsealad. Vald on rikas paljude järvede, allikate, karstialade, parkide ja vääriselupaikade poolest.

Jänedal, Moe ja Porkuni, Tamsalus asuv Eesti esindustammik ning Puhta vee teemapark Järsi külas on valla olulisemad turismi sihtkohad. Piirkonna olulisemad turismiettevõtted ja objektid on Jänedal Mõis OÜ, Moe Mõis MTÜ (piiritusetööstuse ajalugu), Metsamõisa Arendus OÜ (Puhta vee teemapark) ja Tapa valla Porkuni Paemuuseum.

Turismiettevõtlusega tegeletakse eelkõige Jänedal, kus paikneb kuulus Presidendirada ning peetakse laatu. Omandatud on Põhja-Eesti laadapealinna staatus. Loodud on Eesti ainus piiritusetööstuse 500-aastast ajatelge tutvustav külastuskeskus Moe mõisa. Suureks, aga hetkel kasutamata turismipotentsiaaliga piirkonnaks on veel Porkuni. Porkunis on Eestis ainulaadne ujuvate saartega järv ning mõis ja paemuuseum.

Vallakeskus, Tapa linn, on oluline logistiline sõlmpunkt – Tapal on reisirongi otseühendus Tallinna, Tartu ja Narvaga, maakonnakeskusesse Rakverre viib aga buss.

Lisaks Tapale saab teistest vallakeskustest rongiga otse Tallinnasse ja Tartusse ka Tamsalust, Jänedalt ja Lehtsest, Narva Jänedalt ja Lehtsest. Otseühendus Rakverega on bussitranspordi näol olemas ka kõigist teistest vallakeskustest, v.a Jänedalt ja Lehtsest.

Tapa linn on ja jääb Eesti Kaitseväge keskpunktiks.

Tapal asub Eesti Kaitseväge 1. Jalaväebrigad. Vallaga piirneb Kuusalu valla territooriumile jääv Kaitseväge keskpõlvkoon. Enamus Eestis paiknevatest liitlasvägedest baseeruvad samuti Tapa sõjaväelinnakus. Tänu sellele külastavad valda kõrgemad ametnikud nii Eestist kui ka välisriikidest. Tapa sõjaväelinnakus saavad hetkel tööd paarsada kohalikku elanikku (u 90% töötajatest on kohalikud), linnaku kasvades suureneb ka töökohtade arv. Linnakus elavad ja töötavad inimesed tarbivad teatud määral ka kohapeal pakutavaid teenuseid, eeskätt käivad nad poes ja lahutavad meelt.

Valla ettevõtlus on mitmekesine ning siin tegutsevad ja pakuvad elanikele tööd mitmed Eesti mõistes suured tegijad.

2022. aastal on Tapa valla elanike jaoks suurimad tööandjad Eesti Kaitseväge (riigikaitse), Operail AS (raudteeveeremi ja vedurite remont), Eesti Raudtee AS (raudteetaristu arendamine ja korrashoid), Segers Eesti OÜ (tekstiilitööstus), Tapa Mill OÜ (puittehitusmaterjalide tootmine), Leonhard Weiss OÜ (raudteeinfrastruktuuri ehitamine ja remont), Hoolekandeteenused AS (erivajadustega inimeste kodu), Universal Industries OÜ (metallitööd), E-Betoonelement OÜ (ehitusmaterjalide tootmine), Tamsalu EPT AS (põllumajandusmehhanismide tootmine ja maaparandus), Leventek OÜ (puittehitusmaterjalide ja -tarvete tootmine), põllumajandusega tegelevatest ettevõtetest JK Otsa Talu OÜ (piimakarjakasvatus), Võhmata PM AS (teravilja- ja piimakarjakasvatus, Ermo Sepa Talu (seakasvatus), Kuie Põllumajandusühistu (piimakarja- ja teraviljakasvatus), jaekaubandusettevõtetest Maxima Eesti OÜ, OG Elektra AS, Järva Tarbijate Ühistu. Väljaspool valda on elanike suurimateks tööandjateks AS HKScan Estonia, Jeld-Wen Eesti AS, Baltic Log Cabins OÜ, Mistra-Autex AS.

Vallas paiknevad tootearendusele orienteeritud töötleva tööstuse ettevõtted, olemas on piisava valikuga toidukaupluste võrgustik ning head põllumajandusmaad. Märkimisväärne on samuti RMK taimla ja taimede geenivaramu Kullengal.

Kohapeal on tagatud kvaliteetne alus-, põhi- ja keskharidus ning huviharidus.

2023/2024 õppeaastal õppis Tapa valla üldhariduskoolides kokku 1 074 õpilast, lasteaialapsi oli 504. Tapa Muusika- ja Kunstikoolis õppis 207 õpilast ja Tapa valla Spordikoolis 310 õpilast. Valla territooriumil tegutseb Tapa Gümnaasium, Tamsalu Gümnaasium (kahes õppekohas, millest üks on Vajangul), Jäneda Kool (koos lasteaiaga), Lehtse Kool (koos lasteaiaga). Tamsalu Lasteaed Krõll kolmes asukohas (Tamsalu, Säase, Vajangu), Tapa Lasteaed Pisipõnn kolmes asukohas (Nooruse 2, Nooruse 11, Vahakulmu). Haridustaristu on osaliselt renoveeritud, koolide sportimisvõimalused on head. Huviharidus on mitmekesine ja arenev, sh on võimalik saada tehnikaalast huviharidust. Tapa linnas tegutseb Tapa Autokool. Vallas on head raamatukogude ja noorsootöö võrgustikud.

Kohalik kultuuri- ja spordielu, sh täiskasvanute huvitegevus on aktiivne.

Kohalikus kultuurielus on oluline roll kanda kultuuri- ja rahvamajadel, raamatukogudel, muuseumitel ning erinevatel seltsidel ja ühingutel, kes korraldavad mitmesuguseid üritusi ja huviringe. Pakutavad võimalused on mitmekesised ja neist osavõtt rohkearvuline. Piirkonnas on palju heal tasemel kollektiive ja võistkondi. Piirkonna traditsioonilised kultuuriüritused on Tapa linnapäev, Lehtse Külakilb, Tamsalu päev, Tamsalu tantsulaager, erinevatele rahvusrühmadele suunatud üritused, tähtpäevade tähistamised jne. Tunnustust "Tamsalu kogukonna tamm" antakse välja kord aastas Tamsalu kogukonna initsiatiivil Tamsalu kultuurimaja eestvedamisel.

Kohalikus spordielus on oluline roll spordikeskustel ning spordiklubidel, kes korraldavad üritusi ja treeninguid ning loovad häid tingimusi spordi iseseisvaks harrastamiseks. Pakutavad võimalused on mitmekesised ja neist osavõtt rohkearvuline. Piirkonnas on palju heal tasemel erinevate spordialadega tegelevaid spordiklubisid. Kuulsust on kogunud maadlejad ja käsipallimeeskonnad, esiletõstmist väärivad ka korvpall, tõstesportlased ja orienteerujad. Tamsalu piirkond on tuntud oma talispordi traditsioonide poolest. Head looduslikud eeldused annavad võimaluse tegeleda erinevate spordialadega. Traditsioonilised spordiüritused piirkonnas on Lehtse Pinksi Pühapäev, Kõrvemaa karikavõistlused

lauatennises, presidendi suusamatk, Tapa piirkonna liikumissarja üritused Suvetrimm ja Talvetrimm, Tamsalu triatlon, Tamsalu-Neeruti suusamaraton jpt.

Valla elanikele on tagatud sotsiaal- ja tervishoiuteenused.

Perearstiteenust osutavad Tapa vallas kolm perearsti Tapa Perearstikeskuses ja kaks perearsti Tamsalu Tervisekeskuses. Valdkonnas töötavad spetsialistid on pädevad. Koostöö erinevate osapoolte – sotsiaaltöötajad, politsei, päästeamet, perearstid, haridusasutused – vahel on tihe. Erivajadustega inimeste eest hoolitsemine ja kaasamine on heal tasemel. Vallas on olemas hooldekodude võrgustik. Üldhooldekoduteenust pakuvad Tapa vallas Tapa Valla Hooldekodu tegevuskohtadega Tapa ja Tamsalu linnas, Tapa Pihlakodu, Pruuna mõisas asuv hooldekodu ning Imastu Hooldekodu. Olulise tähtsusega on koostöö arendamine kolmanda- ja erasektoriga, seda nii objektide arendamisel kui ka teenuste pakkumisel.

Valla taristu arendamisel on lähtutud selle optimaalsest kasutusest.

Keskustesse on loodud keskushooned, kus ühes kohas tegutsevad nt kool, lasteaed, raamatukogu, noortekeskus, erinevad seltsid jne.

Vallal on head koostööpartnerid Eestis ja välismaal.

Tapa vald teeb head koostööd naabritega ning teise piirkondadega Eestis ja välismaal. Vald teeb suurepäraselt koostööd NATO vägedega. Olulisteks partneriteks on piirkondlikud arendusorganisatsioonid: MTÜ Arenduskoda, kuhu kuulub kokku 5 omavalitsust – Tapa, Kadrina, Haljala ja Kuusalu vallad ning Loksa linn, MTÜ PAIK, kuhu hetkel kuulub kokku 2 omavalitsust – Väike-Maarja vald ja Tapa valla Tamsalu piirkond. Tänu mitmetele LEADER koostööprojektile on loodud laiahaardeline koostöövõrgustik üle Euroopa.

*Joonis 1. Tapa vald täna märksõnades.
Allikas: Tapa valla elanike küsitlus, 2022.*

1.3. VÄLJAKUTSED

Valla peamiseks väljakutseks on kohanemine rahvastiku vähenemise ja vananemisega. Kui rahvaarv jätkab samas tempos kahanemist (ligikaudu 200 inimest aastas), siis elab Tapa vallas aastaks 2025 alla 10 000 inimese. Sealjuures on sündimuse kasvust tõsisem mure väljarände pidurdamine, eriti lastega perede ja noorte äraminemise peatamine (viimaste puhul nende kodukohta tagasipöördumine pärast õpingute lõppemist). Vähenev ja vananev elanikkond toob endaga kaasa ühest küljest maksutulu vähenemise ja teisest küljest teenusvajaduse suurenemise. Kui need protsessid jätkuvad, siis tuleb mõelda, kuidas antud olukorras tagada teenuste optimaalne pakkumine.

Tapa valla jätkuvaks väljakutseks on ühinemise mõjuudega toimetulek, tagades seeläbi omavalitsuse tasakaalustatud arengu. Haldusreformi tulemusena ei muutunud mitte ainult vallapiirid, vaid ka kohaliku omavalitsuste rahastamiskorraldus, ülesanded, koostöövormid jne. Suurem omavalitsus tähendab küll rohkemaid võimalusi lisanduvate ressursside näol, kuid ka suuremaid kohustusi. Senine juhtimiskorraldus ja kaasamis põhimõtted vajavad olulisel määral arenguhüpet. Tuleb mõelda, kuidas tagada, et kõik osapooled oleksid võrdselt kaasatud ja informeeritud; kuidas korraldada efektiivselt asutuste tööd jne. Oluline

on tagada stabiilsus ja järjepidevus valla juhtimises, mõtestatud teenuste pakkumine ja koostöö ning arengukavade täitmine vastavalt koostatule. Tapa valla eeskätt ajaloolisest eripärast tulenev negatiivne kuvand tuleb muuta positiivseks, mis saab olema üheks olulisemaks väljakutseks arengukava perioodil.

Valla sotsiaalhoolekande- ja tervishoiusüsteem vajab arendamist ning inimeste vajadustega ja muutunud olukorraga vastavusse viimist. Hetkel puudub teenuste ühtne juhtimine, mis suures omavalitsuses on aga möödapääsmatu. Sotsiaalvaldkond ei tähenda ainult sotsiaalhoolekannet, vaid on tihedalt seotud ka nt hariduslike ja majanduslike küsimustega. Seetõttu on oluline arendada valdkondadevahelist koostööd. Rahvastik vananeb, abivajajate hulk kasvab, aga spetsialistidest on puudus – hariduses napib tugispetsialiste; sõltuvushäiretega inimeste tugiteenused on peaaegu olematud; perearstid on pensionieas; teenusepakkujaid on vähe, mis tingib pikki järjekordi jne. Valla poolt pakutavad munitsipaalpinnad on kehvast seisukorras.

Valmisolek kriisisituatsioonideks.

Viimaste aastate pidevalt muutuvates tingimustes on valmisolek uuteks kriisisituatsioonideks (epideemiad, pandeemiad, energiahindade tõus, poliitilised pöörded jt) omavalitsuse kõige suuremaks väljakutseks.

Õpilaste arvu vähenemise tingimustes hariduse kättesaadavuse ja kvaliteedi hoidmine ning parandamine. Tapa vallas on toimiv haridusasutuste võrgustik, lastele on tagatud üle valla võimalus õppida kodulähedases õppeasutuses. Kohapeal on tagatud alus-, põhi- ja keskkooli ning huviharidus. Valla haridussüsteem on praeguse õpilaste arvu juures toimiv, kuid tähelepanu vajab koolide maine ja kõiguv hariduse kvaliteet. Kogu koolivõrk vajab korrastamist, haridustaristu parendamist, raamatukogude ülevallaline võrk vajab piisavalt rahastust ning huvi- ja kultuurivaldkond ühtlustamist. Õpetajaskond vananeb – üle poole lasteaedade, aga ka üldhariduskoolide õpetajatest on üle 50-aastased. Hariduse ja noorsootöö arengukava tegevuskava näeb ette haridusvõrgu korrastamise raames gümnaasiumide ühendamist eesmärgiga säilitada kvaliteetse keskkooli andmine ka peale Rakvere Riigigümnaasiumi avamist. Samuti on tegevuskavas ära toodud Jäneda ja Lehtse koolide administratiivne/juriidiline ühendamine ning Tapa linna lasteaedade administratiivne/juriidiline ühendamine.

Elukeskkonna parendamine ja atraktiivsemaks muutmine. Olemasolev elamufond vajab uuendamist, sest palju on kehvast seisukorras maju, uusarendused praktiliselt puuduvad. Müügis olevat kinnisvara on vähe ja seega on elukohtadest puudus. Vajalik on elamualade planeerimine ja hoonestusõiguse müümine.

Samuti on vajakajäämisi avaliku ruumi üldilmes, mis mõjub valla mainele halvasti. Seega tuleb jätkata avaliku ruumi – teed, tänavad, tänavavalgustus, haljastud, avalikud ning kasutusest väljas olevad ja keskkonnapilti rikkuvad hooned - korrastamisega. Tapa linna üks sümbol - raudteejaam - on kehvast seisust, koostöös Eesti Raudteega tuleb leida sellele kasutusotstarve.

Üheks kitsaskohaks on väljaspool valda tööl käivate inimeste elukoha registreerimine mujale ning seega tuleb mõelda võimalike hüvede pakkimisele, mis soodustavad nende elanike oma valda tagasi registreerimist.

Ettevõtluskeskkonna mitmekesistamine. Käesoleval hetkel on piirkonnas valdavalt tegemist väikeettevõtjatega, suurettevõtteid on väga vähe. Ülekaalus on teenindus- ja põllumajandussektor, mida iseloomustavad väiksemad palgad. Kõrgemat kvalifikatsiooni

nõudvaid, atraktiivseid ja paremini tasustatud töökohti on vähe. Tuleb teha tihedamat koostööd ettevõtjatega, alustada investorite aktiivse otsimisega väljastpoolt valda eesmärgiga saada juurde ettevõtteid ja töökohti ning aidata kaasa töökohtade tekkimisele. Kvalifitseeritud tööjõu puuduse leevendamiseks tuleb teha koostööd kutsehariduskeskustega. Oluline on arendada kogukondi ja soodustada sotsiaalse ettevõtluse arengut. Nõrk kodanikuühiskond ja piirkondade sidusus eeldab sädeinimestest eestvedajate olemasolu ja motiveerimist tunnustuse ja toetuse näol.

Turismiinfo kättesaadavuse parandamine ja turismiasutuste vahelise koostöö tõhustamine. Info piirkonna vaatamisväärsuste, majutus- ja toitlustuskohtade osas pole hõlpsalt kättesaadav. Vallakeskuses, kus nõudlus on suurim, ei ole piisavalt majutusasutusi.

Muukeelse elanikkonna valla tegemistesse kaasamine ja info jagamine. Tapa valda iseloomustav multikultuursus on ühest küljest võimalus, teisest küljest väljakutse. Tuleb mõelda, kuidas erinevaid rahvusrühmasid senisest veelgi paremini kohalikku ellu kaasata, kuidas tagada, et vajalik info oleks neile kättesaadav jne. Sealjuures mitte ainult venelastele kui arvukaimale teisest rahvusest elanike rühmale info jagamine, vaid ka ukrainlastele ja liitlasvägede sõduritele. Tulenevalt riiklikest eesmärkidest tuleb kõikides õppeasutustes viia õpe eestikeelseks.

Tulude ja kulude optimeerimine. Vallal on liiga palju mitteotstarbekaid toetusi, mis haukavad suure osa eelarvest. Seega tuleb kriitiliselt üle vaadata toetuste jagamine. Valla eelarvest rahastatavad investeeringud ei ole alati põhjendatud, vaid teenivad kitsa seltskonna huve. Valla omandis on energiamahukat alakasutatud kinnisvara ning seega tuleb mittevajalikud hooned kas muuta energiasäästlikuks, võõrandada, lammutada või korrastada.

2. TAPA VALLA ARENGUSTRATEEGIA 2035

2.1. VISIOON 2035

Aastal 2035 on Tapa vald atraktiivne elu- ja töökoht

2.2. STRATEEGILISED EESMÄRGID 2035

Kvaliteetne, väärtuslik, turvaline ja kutsuv elukeskkond

Atraktiivne avalik ruum - arhitektuuriliselt ning kujunduselt maitsekas linnapilt, mitmekülgsed avalikud teenused, loodud eeldused ettevõtlusega tegelemiseks ja välja arendatud uued elamupiirkonnad - tõstavad valla atraktiivsust elukohana, sh soodustavad tööealise elanikkonna valda kolimist. Siinne elukeskkond on meeldiv ja turvaline. Rahvastik kasvab ja nooreneb. Kaitseväelased valivad alaliseks elukohaks Tapa valla. Vajalikud teenused on kõigile, sõltumata piirkonnast, kättesaadavad. Kiire ja mugav ühendus võimaldab paindlikku elukorraldust, koos töö iseloomu muutumisega tõstab Tapa valla atraktiivsust elukohana – suurlinna võimalused ja sissetulek koos väikelinna eelistega. Järjepidevalt parendatud tehniline infrastruktuur tagab elanikkonnale kvaliteetse elukeskkonna. Igaüks leiab endale siit sobiva eluruumi. Tapa valla eeskätt ajaloolisest eripärast (Tapa ja Tamsalu kui tööstus- ja sõjaväelinnad) tulenev negatiivne kuvand on muutunud positiivseks. Valla elamu- ja kommunaalmajandusega tegeleb professionaalne ja tõhus organisatsioon. Avalik ruum vastab kogukonna ning siin viibivate liitlasvägede

sõdurite ja kaitseväelaste ootustele. Tiheasustusalade teede- ja tänavavalgustus on rekonstrueeritud. Hajaasustuses kasutatakse nüüdisaegse tehnoloogiaga tänavavalgustussüsteeme. Korraldatud jäätmemajandus ja väljaarendatud jäätmete liigiti kogumise süsteem tagavad keskkonnahoiu. Kaugküttelahendustes ja vallale kuuluvates hoonetes kasutatakse energiat säästvaid tehnoloogiaid ja taastuvaid energiaallikaid. Tapa vald on kliima- ja energiateadlik, säästvat arengut ja ringmajandust eestvedav omavalitsus. Rohepöördes osalevad üksikisikud, kogukonnad, asutused ja ettevõtjad. Toimib hea koostöö politsei, kaitseliidu (sh naiskodukaitse) ja päästeteenistusega vallakodanike turvalisuse tagamisel. Järjepidevad õppused ning teavitustegevused läbi erinevate (meedia)kanalite suurendavad elanikkonna hädaolukorraks valmisolekut ning tõstavad teadlikkust kliimamuutustega seotud riskidest ja võimalustest nendega toimetulekuks.

Terve ja hoitud elanik

Tapa valla sotsiaal- ja tervishoiusüsteem on hästi korraldatud ja elanike vajadustest lähtuv. Panustatakse kõrgetasemelise sotsiaalteenustaseme ja kättesaadavuse arendamisse. Esmatasandi arstiabi on kõigile kättesaadav. Sotsiaalhoolekandelist abi osutavad pädevad spetsialistid. Loodud on vabatahtlike võrgustik sotsiaaltöötajate toetamiseks inimeste aitamisel äärmuslike ilmaolude esinemisel. Abivajajat märgatakse õigeaegselt. Elanike teadlikkus valdkonna võimalustest on hea. Elanike sotsiaalse turvalisuse tagamiseks toetatakse inimeste toimetulekut sotsiaalteenuste osutamise kaudu, sh vältimatu sotsiaalabi. Tagatud on erivajadustega inimeste ligipääs avalikule ruumile. Toimib lapsi ja peresid toetav lastekaitse- ja tugisüsteem, laste õigused ja heaolu ning väärkas vananemine on tagatud ja toetatud. Töövõimelised elanikud on kaasatud tööturule ning ei vaja rahalisi toetusi. Tervislikud eluviisid on populaarsed. Vallas on head võimalused liikumisharrastustega tegelemiseks, mille tulemuseks on inimeste tervise ja heaolu kasv.

Avatud, tark ja kaasav juhtimine

Valla arengu oluliseks sihiks on poliitiline stabiilsus nii maailma, Euroopa, riigi kui KOV mastaabis ning poliitilise kultuuri tõus vallas, mis võimaldab järgida pikaajalist arenguvisioni. Samuti maksubaasi laienemine riigi maksupoliitika instrumentide abil, mis suunavad enam raha KOV käsutusse, elanike (maksumaksjate) ning vallas tegutsevate ettevõtete arvu tõusu kaudu. Tõmbekeskustes, eriti Tallinna läheduses, tuleb näha võimalust, arengumootorit. Pikkadest plaanidest kinnipidamine tagab stabiilse ja jätkusuutliku valitsemise. Infovahetus on kiire ning kommunikatsioon osapoolte vahel on efektiivne. Pidevalt arendatakse vallavalitsuse, hallatavate asutuste, vallavolikogu ja kogukondade vahelist koostööd. Teenuste arendamisel tehakse koostööd Kaitseväega. Kõik valla juhtorganid tegelevad aktiivselt valla mainekujundusega. Vallavalitsuse ja hallatavate asutuste töökeskkond on kaasaegne. Küsimused saavad kiired ja asjakohased lahendused. KOV töötajatele korraldatakse koolitusi, et tõsta nende teadlikkust ja kompetentsi kliimamuutustega kaasnevate riskide ning võimaluste osas kliimamuutuste leevendamisele ja kohanemisele kaasa aitamisel. Vallakodanikud räägivad kohalikku elu puudutavates küsimustes aktiivselt kaasa, erinevate osapoolte vaheline koostöö on tihe. Oluline info on kogu elanikkonnale kättesaadav. Väärtustatakse vabatahtlike tööd ja toetatakse kogukonnale vajalikke algatusi. Munitsipaalomandis olev taristu ja selle halduskulud on optimaalsed. Järjepidevalt tegeletakse munitsipaalomandis oleva taristu ja ülalpidamiskulude optimeerimisega. Vallasisene, maakondlik, siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö on aktiivne ja tulemuslik.

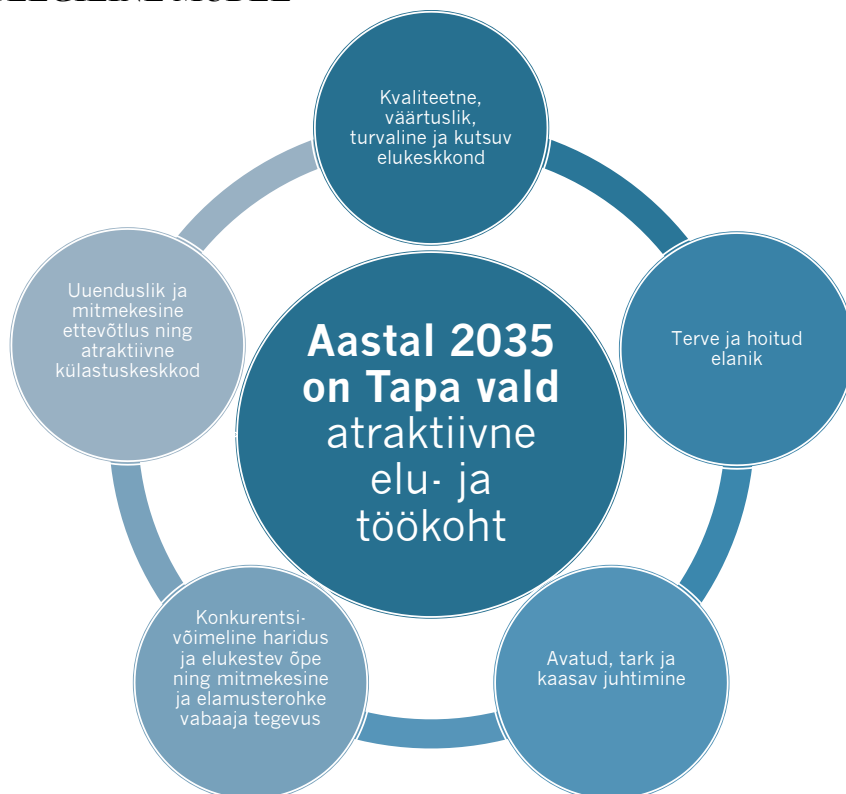
Konkurentsivõimeline haridus ja elukestev õpe ning mitmekesine ja elamusterohke vabaaja tegevus

Tapa vallas on tagatud gümnaasiumiharidus. Haridusvõrgu kujundamisel on lähtutud laste ja õpilaste vajadustest. Pakutav haridus on konkurentsivõimeline ja valla haridusasutustel on hea maine. Haridusasutused on kaasaegse õpikeskkonnaga. Arendatakse keskkonnateadlikku käitumist vastavate koolituste abil lasteaedades, koolides, huvikoolides, päevakeskustes. Õpilaste arv püsib stabiilsena või kasvab. Koolides rakendatakse tulemusjuhtimist ja motiveerivat palgasüsteemi. Vallas toetatakse elukestvat õpet - täiskasvanuõppe ja täiendkoolituse võimalused on mitmekesised ning kättesaadavad. Osapooled teevad omavahel tihedat koostööd. On loodud mitmekülgseid võimalusi ja tingimusi noorsootöö ning huvitegevuse ja -hariduse kättesaadavuseks kogu vallas. Vallal on oma spordikool, muusika- ja kunstikool. Kultuuriasutused tegutsevad tänapäevastes ja funktsionaalsetes hoonetes. Mitmekülgseid tegevusi on kättesaadavad üle kogu valla. Avalik ja erasektor teevad valla kultuurielu elavdamisel tihedat koostööd.

Uuenduslik ja mitmekesine ettevõtlus ning atraktiivne külastuskeskkond

Ettevõtlusega alustamiseks ja sellega tegelemiseks on loodud soodne keskkond. Siin tegutsevad nii väikesed, keskmise suurusega kui ka suurettevõtted ning tööd on erinevates valdkondades. Toimub ettevõtetele uuskasutuse ning kliimariskide suundumuste teabe levitamine, et hinnata kliimamuutuste leevendamiseks tingitud ettevõtluse muutuste mõju sotsiaalsele olukorrale. Tapa vallas asuvad hästi tasustatud innovaatilised töökohad. Töökohtade olemasolu toob valda elanikke, kvalifitseeritud tööjõu olemasolu soodustab ettevõtluse arengut. Kogukondades arendatakse aktiivselt sotsiaalset ettevõtlust. Ettevõtlikkuse edendamiseks toimib riigisisene ja rahvusvaheline koostöö. Paikkonna eripära, vaatamisväärsused ja vaba aja veetmise võimalused on tuntud ja hinnatud. Vallakeskuses asuva ajaloolise tähtsusega raudteejaama hoone on renoveeritud ja kasutuses.

2.3. STRATEEGILINE MUDEL

Joonis 2. Tapa valla strateegiline mudel.

3. TAPA VALLA ARENGUKAVA

3.1. KVALITEETNE, VÄÄRTUSLIK, TURVALINE JA KUTSUV ELUKESKKOND

Peatükis käsitletakse looduskeskkonna ja elukeskkonna suundumusi ja arenguvajadusi. Valdkondlikult kajastatakse avaliku korra ja turvalisuse, tänavate, kõnniteede, kergliiklusteede, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni, tänavavalgustuse, elamu- ja kommunaalmajanduse, kinnisvara, planeeringute, jäätmekäitluse, saaste vähenemise, bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse, haljastuse ning energiatõhususe teemasid.

3.1.1. Lähtepositsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
• Hea transpordiühendus tõmbekeskustega. • Tugev infrastruktuuri olemasolu. • Kinnisvara nõudluse ja hindade kasv. • Heal tasemel veemajandus. • Kergliiklusteede olemasolu. • Tänavavalgustuse olemasolu. • Kaitseväge investeeringud valla taristusse. • Toimiv ühisvee- ja kanalisatsioonivarustus. • Toimiv jäätmevedu ja jäätmejaamade olemasolu. • Hea põhjavee kvaliteet. • Toimiv elektrivarustus. • Tehniliselt heal tasemel kaugküte Tapal ja Tamsalus. • Heal tasemel heakord. • Kommunaalteenuste paindlikkus tänu Vallahoolduse otsealluvusele Vallavalitsusele.	• Elukeskkonna vähene atraktiivsus. • Eklektiline linnapilt. • Suur teedevõrgustik vajab hoolduseks suuri rahalisi vahendeid. • Kaasaegse elamufondi ja elamumaa kruntide puudus. • Suures koguses halvas seisukorras teid ja tänavaid. • Valla võimalused maa ringlusesse laskmiseks on äärmiselt piiratud (riigimaad). • Heakord – puudus on ajast ja oskustööstest. • Vallale kuuluvad kasutuseta hooned ja korterid on suur kuluartikkel. • Enamus kortermaju on halvas tehnilises olukorras (Tamsalus Säase, Jäneda, Lehtse). • Tänavavalgustuse suuremates külates osaline puudumine. • Sadeveesüsteemi puudumine Tapa linnas (lahkvoolne). • Teed on välja arendamata. • Hajaasustuses on puudulik vee- ja kanalisatsioonivõrk. • Kiire interneti puudumine äärealadel. • Planeerimata elamumaad (krundid). • Kruntidel on välja ehitamata kommunikatsioonid. • Tühjana seisvad tootmishooned. • Pandivere kõrgustik, nitraaditundlik ala ja kaitsmata põhjavesi seab piiranguid. • Elanikkonna vähene teadlikkus jäätmekäitlusest ning muutustega ei minda kaasa.
Kasutamata võimalused	Ohud

• Võimalus Kaitseväes viibivate isikute elukoha registreerimiseks Tapa valda. • Elamumaade planeerimine ning vabade maade käibesse laskmine. • Elamufondi kaasajastamine toob energiasäästu. • Tänavate ja teede rekonstrueerimine. • ÜVK süsteemide jätkuv edasiarendamine • Vallale kuuluvate hoonete maksimaalne kasutamine (ristkasutus, õhtused ajad). • Planeeritud elamualad jäävad kasutamata, ei suudeta maha müüa. • Elektrisüsteemide parendamine tõstab varustuskindlust. • Arendada edasi kommunaalmajandusasutust (töötasu, mehitamine ja tehnika). • Tänavavalgustuse korrastamise jätkamine toob energiasäästu. • Vallale kuuluva kinnisvara inventariseerimine ja mittevajaliku võõrandamine. • Logistiline keskus. • Taastuvenergia kasutusele võtmine. • Loodusturismi võiks rohkem arendada.	• Ebastabiilne poliitiline olukord ja järjepidevuse puudumine. • Valla tulude vähenemine. • Jätkuv hinnatõus. • Tapa linna soojusettevõtte ebastabiilne käitumine. • Riigi poliitika (tasuta transport ja hüved, nt Tallinnas). • Inimesed kardavad liialt muutusi. • Kaitsmata põhjaveega alaga seotud piirangute suurendamine. • Suurettevõtete sulgemine.

Tabel 1. Valdkonna SWOT.

3.1.2. Arenguvajadused

- Rahvastiku vähenemise peatamine ning noorte inimeste Tapa valda elama asumise soodustamine.
- Elukeskkonna kvaliteedi tõstmine avaliku ruumi korrastamise ning kommunikatsioonide, eriti teedevõrgu ning kiire andmeside arendamise kaudu.
- Tapa raudteejaama kaasajastamine.
- Puhkealade väljaarendamine.
- Kergliiklusteede võrgustiku väljaarendamine.
- Hoonete ja rajatiste energiatõhususe suurendamine.
- Parema ligipääsetavuse ja ohutuse tagamine.
- Inimestel jäätmete sorteerimise teadlikkuse tõstmine.

3.1.3. Arengueesmärgid

- Tapa avalik ruum/kesklinn on uuenenud.
- Korrastatud elamurajoonid ja elamud.
- Kinnisvaraarendus on aktiivne.
- Vaba kaasaegne elamispind on kättesaadav.
- Loodud head ühendus- ja liikumisvõimalused.
- Asfalteeritud külateed ja linnatänavad.
- Valla teid hooldatakse järjepidevalt vastavalt investeeringute kavale.

- Kasutusel on kombineeritud elektriijaamad.
- Suuremates külates on tänavavalgustus.
- Hajaasustuse kommunikatsioonid on välja ehitatud.
- Hooned ja rajatised on energiatõhusad.
- Vähenenud jäätmete ja suurenenud jäätmeringlus.
- Toimivad ringmajanduse põhimõtted ja elanikkonna keskkonnateadlikkus on tõusnud.

3.1.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Väljastatud ehituslubade/ehitusteatiste arv, kasutuslubade/kasutusteatiste arv, projekteerimistingimuste arv	61, 28, 32	78 (74) 34 (83) 25	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Korterite ja hoonestatud elamumaaga tehtud ostu-müügitehingute keskmine ja mediaanhind €	16979	16 814, 52 902	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Tapa keskmine korteri ruutmeetri hind €	598,7	537,51	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Tamsalu linna keskmine korteri ruutmeetri hind €	227,1	215,16	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Korterite ja hoonestatud elamumaaga tehtud ostu-müügitehingute arv	762	250	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Kogutud olmejäätmete hulk tonni aastas	3 219	2 490	säilib	säilib	väheneb	väheneb	väheneb
Olmejäätmete teke elaniku kohta aastas kg	299	236	säilib	säilib	väheneb	väheneb	väheneb
Elanike rahulolu keskkonna- ja kommunalteenustega		6,08		kasvab		kasvab	

Tabel 2. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

3.2. TERVE JA HOITUD ELANIK

Peatükis käsitletakse sotsiaalse keskkonna ja rahvastiku tervise suundumusi ja arenguvajadusi. Valdkondlikult kajastatakse puuetega inimeste, eakate, laste ja noorte sotsiaalhoolekande asutusi ja sotsiaalset kaitset, töötute sotsiaalset kaitset, eluasemeteenuseid ja sotsiaalset kaitset riskirühmadele.

3.2.1. Lähtepositsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
• Vajalikud teenused on olemas või neid on võimalik sisse osta. • Esmatasandi arstiabi olemasolu. • Ümbruskonnas on palju hooldekodusid. • Hea transpordikorraldus. • Meil on vallas tublid tegutsevad MTÜ-d ja organisatsioonid eakatele, lastele jne. • Spordirajatiste suur hulk. • Kerge ligipääs puhtale looduskeskkonnale.	• Puudus eriarstide ja erialaspetsialistide järele. • Kriisilukordadeks vajaliku personali vähesus ja kriisipindade puudumine. • Nõrk ennetustöö. • Sotsiaaltoetuste suur osakaal. • Hooldekodu ülalpidamine on vallale kulukas. • Puudub avalik saun (pesemisvõimalus). • Munitsipaalkorterid on halvas seisukorras. • Puudused tugiisikute süsteemis. • Elanike üksindus. Lähedaste inimeste

	puudumine. • Elanike abivajaduse kasv (s.h hooldekoduteenuse vajaduse kasv). • Inimeste toimetuleku (sh väikesed sissetulekud, finantskirjaoskus) ja igapäevaelu korraldamise probleemid (suhted, eestkoste, ülalpidamiskohustuse täitmine, vaidlused). • Inimeste riskikäitumine (alkoholi liigtarbimine, narkootikumid, tervisealaste korralduste eiramine eriolukorra ajal, rikkumised liikluses). Abivajajate mittemärkamine. • Erivajadusega õpilaste arvu kasv. • Tsiviilvaidluste kasv perekonnaasjades. • KOV piiratud tulud. • Kvalifitseeritud personali leidmine sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas. Riigi jõuetus esmatasandi arstiabi korraldamisel (perearstide konkursid). • Vaimse tervise probleemid.
Kasutamata võimalused	Ohud
• Vabatahtlike kaasamine. • Tervist edendavate tegevuste arendamine/aktiveerimine. • Koostöö asutuste vahel ja naaberomavalitsustega sotsiaalteenuste osutamisel. • Tapa ujula/sauna rajamine. • Eakate ja erivajadustega inimeste päevakeskuse rajamine. • Tapa Tervisekeskuse kasutamata ruumide rakendamine. • Eakatele toetatud elamise teenuse loomine.	• Rahvastiku jätkuv vananemine. • Uued kriisid, sh koroonapandeemia kordumine. • Laste ja noorte tugiteenuste vajaduse kasv. • Elu läheb kallimaks, vaesus süveneb. • Inimeste teadlikkus tervisest ja vastutus oma tervise eest. • Riskiperede suur arv. • Digiteenuste ja kommunikatsioonitehnoloogia areng. Samas oodatakse kontakti teise inimesega. • Valla eestkostel on palju inimesi. • Odav kinnisvara meelitab toimetulekuraskustega inimesi. • Sõltuvusprobleemidega inimeste arvu kasv. • Külaelu hääbumine.

Tabel 3. Valdonna SWOT.

3.2.2. Arenguvajadused

- Vajaduspõhiste teenuste süsteemi väljatöötamine ja rakendamine.
- Ennetav tegevus ja kohustuste selgitamine sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas.
- Kohapealse noorsoopolitseiniku olemasolu tagamine vallas.
- Eakate ja erivajadustega inimeste iseseisva hakkamasaamise soodustamine.
- Haridusasutuste tugispetsialistide arvu suurendamine.

- Spetsialistide motiveerimine.
- Sotsiaalvaldkonna valmiduse tagamine kriisidega toimetulemiseks.
- Hooldekodu reorganiseerimine.
- Ligipääsetavuse tagamine digitaalses keskkonnas (s.h valla veebilehed ja digiteenused).
- Kogukonna kaasamine ja aktiveerimine (teenuste osutamise üleandmine).
- Tervislike eluviiside ja terviseteadlikkuse tõstmine ning vaimse tervise toetamine igas vanusegrupis.

3.2.3. Arengueesmärgid

- Vallas on jätkusuutlikud esmatasandi tervishoiuteenused.
- Olemasolevad ja uued munitsipaalkorterid on kaasaegsed.
- HEV lastele on tagatud vajalikud tugiteenused vallas.
- Riskiperede toimetulek on tagatud.
- Toimetulekutoetuse saajaid on minimaalselt.
- Erinevad asutused ja sektorid teevad omavahel koostööd.
- Valda tulevad tööle vajalikud arstid, õed, spetsialistid.
- Rakendatud on isikukesksed ja võimalikult kaua kodus hakkamasaamist toetavad teenused.
- Sotsiaalprobleemide süsteemne ja pidev ennetamine ning sotsiaalhoolekande süsteemi arendamine. Tõhus võrgustikutöö ja varane märkamine ennetavad raskemaid probleeme.
- Sotsiaaltoetuste ja –teenuste kättesaadavuse parandamine ning nende pidev arendamine ja uute vajalike teenuste loomine. Teenused ja toetused on paindlikud ja igale abi vajavale inimesele on tagatud tema isikupäraseid vajadusi arvestav tugi, mis võimaldab tal maksimaalselt iseseisvalt toime tulla.
- Avalikud hooned on ligipääsetavad, sh liikumis-, nägemis- ja kuulmispuudega inimestele, ning kõik avalikud teenused on võrdselt kättesaadavad.
- Sotsiaalteenuste osutamiseks vajalik tööjõud on tagatud ja taristu välja arendatud.
- Hea koostöö tervishoiu valdkonna arendamisel.
- Väärtustatud tervis ja tervislikud eluviisid ning elanike terviseteadlikkus on tõusnud.

3.2.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Toimetulekutoetust saavate leibkondade arv	133	150	säilib	säilib	väheneb	väheneb	väheneb
Väljamakstud keskmine toimetulekutoetuse summa €	232,99	323,02	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Töötute inimeste arv	406	429	säilib	säilib	väheneb	väheneb	väheneb
Elanikkonna rahulolu sotsiaal- ja tervishoiusüsteemiga		4,92		kasvab		kasvab	

Tabel 4. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

3.3. AVATUD, TARK JA KAASAV JUHTIMINE

Avatud, tark ja kaasav juhtimine käsitleb valla juhtimise, planeerimise, kriisireguleerimise, kaasamise, vabaühenduste, vallaelanike ja Kaitseväge nii seadusloomes kui arendustegevuses osalemist ning mainekujundust.

3.3.1. Lähtepositsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
• Avatud ja avalik valitsemine. • Optimaalne vallavalitsuse struktuur suhtes valla suurusega. • Oluline riigikaitseline tugipunkt. • Hea koostöö Kaitseväe, Kaitseinvesteeringute keskuse ja Kaitseministeeriumiga. • Põhiteenused toimivad hästi. • Tugevad partnerid kriisireguleerimisel vallas - Päästeamet, Politsei, Kaitsevägi. • Sotsiaalteenused on kuluefektiivsed. • Nähtavus avalikkusele tänu asukohale, Kaitseväe ja NATO liitlaste kohalolekule. • Raudtee ja Kaitseväe investeeringud piirkonda. • Kaasav eelarve. • Stabiilne maksumaksjate arv. • Tulumaksu laekumise tõusutrend.	• Tööealise elanikkonna vähenemine. Maksuraha väljavool. • Poliitilise kultuuri nõrkus. • Volikogu komisjonide vähenenud panus. • Arengukava ja eelarvestrateegia mittejälgimine (volikogu). • Kogukondade kaasamine on nõrk, ka kogukondade võimekus KOV partnerina on nõrk. • Vallavara revisjon on tegemata. • Tugevusvaru puudumine administratiivsel ressursil. • Ühisosa on väike valla eri piirkondade vahel, ühtse identiteedi puudumine. • Suur avaliku sektori osakaal tööandjana (Kaitsevägi, sotsiaalvaldkond). • Paljud munitsipaalomandis olevad hooned on alakasutatud. Kaasnevad püsikulud koormavad eelarvet. Puudub valla hoonete jätkusuutlik plaan. • Tehniline valmisolek kriisideks on nõrk – side, hoiatus, energia. Varjumiseks puuduvad võimekused ja rajatised. • Projektide taotlemiseks puudub allasutustes kompetents ja ajaline ressurss. • Investeeringuteks vahendite nappus.
Kasutamata võimalused	Ohud
• Tallinna lähedus. • Mainekujundus, turundus, kommunikatsioon. • Kaitseväe kaasamine kohaliku ettevõtluse arengusse. • Vallavara inventuur ja mittevajaliku võõrandamine. • Valla asutuste restruktureerimine (muuseumid, vallavalitsus). • Parimate praktikate hankimine välissuhtluse kaudu. • Hoolekandeteenuste erastamine. • Kodanikuühiskonna arendamine ja kaasamine.	• Poliitilised mullistused. • Ebajärjekindlus pikaajaliste eesmärkide järgmisel. • KOV tööandjana konkurentsivõime langemine tööjõuturul (palk eeskätt). • Rahvaarvu vähenemine. • Noorte lahkumine. • Elanike, sh maksumaksjate arvu vähenemine. • Riigi regionaalpoliitika, vastuolulised seadused ja maksupoliitika. • Valla tulude vähenemine maksubaasi vähenemisest lähtuvalt (inimesed ja ettevõtted), samaaegselt kulud kasvavad. • Pikaajalise eesmärgistatud visiooni mitteteadvustamine.

Tabel 5. Valdonna SWOT.

3.3.2. Arenguvajadused

- Tapa valla strateegilise planeerimise ja juhtimise tõhustamine. Eesmärgipärase, teadmispõhise ja kaasava otsustusprotsessi loomine ja juurutamine, tegevuste tulemuste analüüs ning kommunikatsioon.
- Läbipaistev juhtimine, infovahetus, ühiste eesmärkide saavutamiseks koostöö tegemine.
- Pikaajalise visiooni ning eesmärkide järgimine üle valimisperioodide.
- Arengukavade sihikindel, seotud ja monitooritud elluviimine.
- Laustoetamise lõpetamine kõikides valdkondades. Toetamine peab olema sihitud ja vajadusepõhine.
- Võimaluste otsimine valdkondade lisarahastamiseks (maakonna ja riigi tasandil).
- Valdkondade vahelise koostöö tõhustamine ja kommunikatsiooni tõhustamine elanike ja partnerite teavitamiseks ja kaasamiseks otsustusprotsessidesse. Kaitseväelaste sidususe suurendamine KOViga.
- Objektide/taristu haldamise liigse tsentraliseerituse vähendamine ja kättesaadavuse parandamine.
- Koostöö algatamine ja arendamine teiste omavalitsustega nii Eestis kui välismaal.
- Vallavara energiatõhususe tõstmine.
- Maksubaasi suurendamine.
- Kulude optimaalne planeerimine, sh toetuste süsteemi korrastamine.
- Koostöö suurendamine vabaühendustega valla arengusse panustamisel ning teenuste pakkumisel ja arendamisel.
- Koostöö tegemine riigiasutustega (eeskätt Kaitsevägi), sh erinevate ennetusprogrammide rakendamisel ning elutähtsate teenusete osutamisel ja arendamisel.
- Säteinimeste tunnustamine.
- Valla positiivse kuvandi loomine.

3.3.3. Arengueesmärgid

- Poliitiline ning valitsemiskultuur rajaneb koostööl ja lugupidamisel, järgitakse pikaajalist visiooni ja eesmärke ning valda arendatakse ühtlaselt.
- Valla ja valdkondlikud arengukavad on sidusalt ja plaanipäraselt ellu viidud.
- Valla kinnisvaraomand on optimeeritud avalike ülesannet täitmiseks, hooned on efektiivsed, energiasäästlikud ja riskasutuses.
- Toimib säästlik ja otstarbekas ressursside kasutamine.
- Tapa valla kogukonnad on aktiivsed partnerid omavalitsusele, piirkonnad on leidnud ühisosa ning kujunenud valla identiteet. Kodanikuühiskond on aktiivne, iseorganiseeruv ja isemajandav.
- Suhtlemine vallaasutustega on kiire ja paindlik.
- Hallatavate asutuste struktuur ja toimimine on optimaalne.
- Elanikkond on hästi ette valmistatud hädaolukordadeks.
- Vallasisene, maakondlik, siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö on aktiivne ja tulemuslik.
- Valla maine on positiivne.

3.3.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Rahvaarv	10 901	10 549	10 628	väheneb	säilib	säilib	kasvab
Sündide arv aastas	86	99	säilib	säilib	säilib	säilib	kasvab
Loomulik iive	-127	-104	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Sisseränne	88	773	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab

Väljaränne	62	486	väheneb	väheneb	väheneb	väheneb	väheneb
Kaasava eelarve maht €	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	kasvab
Kaasava eelarve menetluses esitatud ettepanekute arv	14	2	3	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Kaasava eelarve hääletamisel osalenute arv	965	313	509	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Elanike rahulolu valla juhtimisega		4,7		kasvab		kasvab	

Tabel 6. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

3.4. KONKURENTSIVÕIMELINE HARIDUS JA ELUKESTEV ÕPE NING MITMEKESINE JA ELAMUSTEROHKE VABAAJA TEGEVUS

Antud punkt käsitleb järgmisi teemasid: haridus- ja kultuurikeskkonna arengu suundumused ja arenguvajadused, lasteaiad, koolid, täiskasvanute täiendkoolitus, huviharidus ja huvitegevus, hariduse tugiteenused ja noorsootöö, spordivaldkond, vaba aja tegevused, raamatukogud, muuseumid ja muud ühiskonna tegevused.

3.4.1. Lähtepositsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
Kodulähedase hariduse kättesaadavus. Lasteaias on piisavalt kohti. Mitmekülgne huviharidus. Keelekümblusmetoodika väljaarendamine (muukeelsete laste emakeele arengu toetamine). Raamatukogude põhiteenused on tasuta ja kõikidele sihtrühmadele. Hariduse jätkusuutlik finantseerimine. Traditsioonide hoidmine (sünnimälestused). Korrastatud kultuuri/spordi, vaba aja taristu ja keskkond. Seltsitegevus on toetatud, projektid, toetused. Valla arengukavas on olemas punkt noorsootöö arengukava koostamiseks, mis näitab valla huvi ja oskust väärtustada noorsootööd olulise noorte arengule kaasaaitava valdkonnana. Hästi toimivad huviringid, noortel on mitmekesised võimalused oma oskuste arendamiseks huvitegevuste ja huvihariduse kaudu.	Vähene finantseerimine. Nõrk palgastrateegia. Töötajate vanuseline koosseis – vanemate töötajate kõrge osakaal. Valdkondlike arengukavadega ei arvestata. Valmiduse puudumine eestikeelse hariduse pakkumiseks muukeelsetele. Infrastruktuur ei toeta asutustevahelist koostööd. Hoonete seisukord – rekonstrueerimist vajab kogu haridusvõrgustik. IKT toe vähesus. Kvalifikatsiooninõuete täitmise puudulikkus. Projektide taotlemiseks puudub allasutustes kompetents ja ajaline ressurss. Spetsialistide/ekspertide hinnangute ja soovitude puuduse tunnetamine (ehitus, projektid, IT, finants). Hoonete madal energiatõhusus ning plaani ja rahalise vahendite puudumine rekonstrueerimiseks. Vald on suur ning selles on mitmeid paikkondi, kus noortel on erinevad võimalused noorsootöös osalemiseks. Ebavõrdsed võimalused avatud noorsootöös osalemiseks erinevate piirkondade noortele.

	• Ülevaade noorsootöö võimalustest vallaüleselt on kesine. • Noorte info-ja nõustamisteenused ei ole noortele kättesaadavad. • Noorte vähene kaasamine. • Noorsootöö alarahastus ja töötajate puudus. • Ehitus-, remont- ja hoolduspersonali puudus. • Olemasoleva kompetentsiga mitteametamine.
Kasutamata võimalused	Ohud
• Asutustevaheline koostöö, piirkonna õpivõimaluste kasutamine. • Kompetentside jagamine, ühiskoolitused, täiskasvanuharidus. • IKT vahendite jagamine ja rentimine omamise asemel. • Noorte määramine olulise sihtgrupina valla arengu kavandamisel ning spetsialistide kasvatamisel. • Noorsootöötajate koolitamine ja tunnustamine.	• Finantseerimise vähenemine. • Välismõjudega kohanematus. • Rahvastiku vananemine. • Spetsialistide ja sádeinimeste jätkuv puudus. • Uuendustega mitte kaasatulemine. • Noored ei ole piisavalt motiveeritud.

Tabel 7. Valdkonna SWOT.

3.4.2. Arenguvajadused

- Haridusasutuste võrgu korrastamine.
- Haridus- ja noorsootöösutuste füüsilise keskkonna kaasajastamine.
- Riigikaitseõpetuse vabatahtliku õppekava arendamine üldhariduskoolides.
- Üleminek eestikeelsele õppele.
- Haridus- ja kultuuriteenuste ühtlane jaotamine valla erinevate piirkondade vahel.
- Palgastrateegia ülevaatamine.
- Kakskeelse kogukonna haridusprobleemide lahendamine.
- Vältimatute ja probleemide ennetamiseks vajalike kulude katmise tagamine.
- Elukestva õppe võimaluste mitmekesistamine.
- Kultuurilise mitmekesisuse hoidmine.
- Formaali- ja mitteformaalhariduse lõimimine.
- Haridus-, kultuuri- ja spordivaldkonna töötajate väärtustamine ning järelkasvu motiveerimine.
- Noorsootöö regulaarne kvaliteedihindamine.
- Noorte kaasamine otsustusprotsessidesse.
- Selgema ülevaate süsteemi loomine valla noorsootöö võimalustest ning noortele info- ja nõustamisteenuse kättesaadavusest.
- Nutika ja mobiilse noorsootöö rakendamine.
- Võrgustikutöö asutuste ja koostöö noortekeskuste vahel.
- Noorsootöötajate täiendkoolitamine ja tunnustamine.
- Valla huvitegevuse mitmekesistamine.
- NEET- noorte osakaalu vähendamine.

3.4.3. Arengueesmärgid

- Tagatud olemasoleva haridusvõrgustiku stabiilne areng põhikooli osas.
- Säilitatud kvaliteetse gümnaasiumihariduse võimaldamine vallas ning optimeeritud ressursikasutus (hooned, personal).
- Toimiv kvaliteedisüsteem.
- Valla haridus-, huviharidus, noorsootöö ja kultuuriasutustes töötab professionaalne ja motiveeritud personal.
- On välja töötatud kaasaegne õpetajate, noorsootöötajate ning treenerite tööaja ja palgakorralduse mudel.
- Igale lapsele on tagatud lasteaia- või hoiukoht ning arengut toetav õpikeskkond.
- Haridus- ja noorsootöösutuste füüsiline keskkond on kaasaegne, turvaline ning õppija ja noore arengut toetav.
- Toimiv ja tulemuslik asutustevaheline koostöö.
- Huvihariduse omandamise võimalused on mitmekülgsed ja tagatud kõigile soovijatele.
- Vallas on loodud mitmekesised võimalused elukestvaks õppeks.
- Toimib mitmekülgsed võimalusi loov süsteemne ja innovaatiline ülevallaline noorsootöö.
- Loodud on vallaüleselt võrdsed võimalused avatud noorsootöös osalemiseks erinevate piirkondade noortele valla allasutuse loomisega noortetubade ja -keskuste tegevuse koordineerimiseks.
- Vallas on toimiv noortekogu ning noored on kaasatud otsustusprotsessidesse.
- Erivajadustega noortele on loodud võimalused noorsootöös osalemiseks.
- NEET-noorte teenus on jätkuv.
- Tapal on spordikompleks ujulaga.
- Tugevad ja jätkusuutlikud kultuuritraditsioonid.

3.4.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Õpilaste arv koolides	1 149	1 140	1 132	säilib	säilib	säilib	säilib
Laste arv lasteaedades	520	532	504	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Lasteaia või -hoiukoha saanute arv soovijatest, sõimekohtade soovijatest %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Õpetajate arv alushariduses	79	77	76	säilib	säilib	säilib	säilib
Õpetajate arv üldhariduses	172	177	183	säilib	säilib	säilib	säilib
Noorte (kuni 30-aastaste) õpetajate osakaal lasteaedades	11%	8%	12%	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Noorte (kuni 30-aastaste) õpetajate osakaal üldhariduskoolides	5,2%	7,3%	12%	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Kvalifikatsioonile vastavate õpetajate osakaal alushariduses %	83,5%	85,7%	85,5%	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Kvalifikatsioonile vastavate õpetajate osakaal põhihariduses %	72,6%	62,7%	69,4%	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Tapa valla noorsootöö teenused on „edasijõudnu“ tasemel		2	3	3	4	4	4
Noortekeskuste tegevuskohtade arv	4	4	4	6	6	6	6
Otsuste tegemisse kaasatud noorte arv	20	20	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Õpilaste arv Tapa Valla Spordikoolis	313	268	310	säilib	säilib	säilib	kasvab
Õpilaste arv Tapa Muusika- ja Kunstikoolis	219	193	207	säilib	säilib	säilib	kasvab
Spordiobjektide arv	27	27	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab

Külastuste arv valla spordiasutustes	19 498	27 331	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Elanike rahulolu hariduse ja huvihariduse kvaliteediga		5,98	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Elanike rahulolu kultuuri, spordi ja vaba ajaga		5,86		kasvab		kasvab	

Tabel 8. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

3.5. UUENDUSLIK JA MITMEKESINE ETTEVÕTLUS NING ATRAKTIIVNE KÜLASTUSKESKKOND

Antud punkt hõlmab majanduskeskkonna arengu suundumusi ja arenguvajadusi, kajastatud on ettevõtlusalad, tingimused ettevõtluskeskkonna arenguks, tökohad ja tööhõive.

3.5.1. Lähtepositsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
Soodne geograafiline asukoht (ühistransport, raudtee läbib valla suuremad asulad). Investorite huvi kasv. Riigiasutused tööandjana, suur osakaal maakonnaga teiste piirkondadega. Kaitseväe paiknemine piirkonnas (oluline tööandja). Raudtee ja Kaitseväe investeeringud piirkonda. Ettevõtlusaktiivsuse kasv. Kinnisvara nõudluse ja hindade kasv. Töokohtade olemasolu maapiirkondades.	Elanikkonna vananemine ja vähenemine. Madal ettevõtlusaktiivsus võrreldes naabritega. Tapa valla töötasu on maakonna keskmisest madalam. Kvalifitseeritud tööjõu puudus. Madal kogukonna aktiivsus. Kõrgtehnoloogiliste ettevõtete vähesus. Suurettevõtluse puudumine. Kaitseväe teenistujate vähene sidusus piirkonna ettevõtlusega. Tapa raudteejaama halb olukord.
Kasutamata võimalused	Ohud
Ettevõtlusalade arendamine. Tööjõu kaardistamine. Tootmismaade planeerimine ning vabade maade käibesse laskmine. Võimalike investorite (kinnisvara) valda tulemine. Koostöö Kaitseväega. Koostöö erasektoriga. Turismivaldkonna arendamine. Sädeinimeste tegevuste toetamine. Külakogukondade koostöö sotsiaalse ettevõtluse arendamisel. Raudteejaamade kasutus. Olemasolevate tootmisalade kasutusele võtmine. Porkuni Paemuuseumi arendamine.	Kriisid, reostus. Julgeoleku oht. Surve eelarve püsikulude kasvule. Elanikkonna vananemine, abivajajate kasv. Kasutusest väljalangenud kinnisvara kasv.

Tabel 9. Valdkonna SWOT.

3.5.2. Arenguvajadused

- Tööealise elanikkonna vähenemise peatamine.
- Ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamine - ettevõtlusega seotud infrastruktuuri ja toetava keskkonna arendamine.
- Valda uue ettevõtluse toomise soodustamine.
- Kõrgema lisandväärtusega töökohtade loomise soodustamine.
- Ettevõtlusaktiivsuse tõstmine.
- Noorte ettevõtlikkuse toetamine läbi omaalgatusprojektide.
- Erinevate ettevõtluskeskkonna osaliste omavahelise koostöö soodustamine, sh järjepideva koostöö tegemine Kaitseministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga.
- Sotsiaalse ettevõtluse arengu soodustamine kogukondades.
- Turismiteenuste ning terviklike turismitoodete väljaarendamine.
- Jänedal, Porkunis ja Metsamõisas loodusturismi ning ajaloo turundamine ja eksponeerimine.

3.5.3. Arengueesmärgid

- Tapa vald on hea koht investeerimiseks.
- Tapa vallas on hästi tasustatavad töökohad.
- Valla turismisihkohad on atraktiivsed.
- Tapa vald on partner ettevõtluse ja turismi arendamise ühisprojektides Eestis ja rahvusvahelisel tasemel.
- Tugevad kogukonnad.

3.5.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Ettevõtete arv	646	658	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu	1213	1 391	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Brutotulu suhe maakonna keskmisesse	94,1%	95,0%	säilib	säilib	säilib	säilib	kasvab
Brutotulu suhe Eesti keskmisesse	82,5%	81,0%	säilib	säilib	säilib	säilib	kasvab
Tööhõive määr	34%		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Elanike rahulolu ettevõtluskeskkonnaga		4,62		kasvab		kasvab	

Tabel 10. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

4. TAPA VALLA TEGEVUS- JA INVESTEERINGUTE KAVA 2024-2027

KVALITEETNE, VÄÄRTUSLIK, TURVALINE JA KUTSUV ELUKESKKOND						
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja
	2024	2025	2026	2027		
Tegevused:						
Potentsiaalsetele elanikele suunatud motivatsiooni paketi koostamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Maa ostu-müügi korraldamine (riigilt omavalitsusele, võõrandamine valla poolt)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Koostöö korteriühistutega ning nende nõustamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Valla territooriumi kortermajade ühtse kontseptsiooniga välislahenduse loomine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tsiviilkaitsevarjendite kaardistamine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Elanike kriisinõustamine, koolitamine ja – teavitustöö korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Vallaülese kiiruspiirangute süsteemi parendamine koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Kiiruskaamerate paigaldamise vajaduse kaardistamine ja paigaldamise korraldamine koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga (Assamalla, Moe, Vajangu)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tihedama koostöö loomine vallas asuvate vabatahtlike päästjate komandodega	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Investeeringud:						
Teehoiukava elluviimine, sh	500	500	500	500	Valla eelarve,	Abivallavanem,

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

					toetused	haldusosakond
Tapal Pikk tn			500		Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tapal Mai pst				500	Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalus Tehnika tn		500			Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Uudeküla-Porkuni ja Jäneda kergliiklusteede ehitamine					Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa keskväljaku ja Pika tänava ehitamine					Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Porkuni piirkonna arendamine					Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalu jäätmejaama kaasajastamine					Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa valla elamukruntide arendamine	30	25			Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Vajangu keskusehoone projekteerimine					Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Hajaasustuse programmi jätkamine	20	20	20	20	Valla eelarve	Vallavanem
Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ja investeeringud:						
<i>Uute elamupiirkondade infrastruktuuri ehitamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond, ettevõtthusspetsialist</i>
<i>Üürielamu ehitamine Tapal</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond, ettevõtthusspetsialist</i>
<i>Tapa Männikumäe arendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond, ettevõtthusspetsialist</i>
<i>Avaliku ruumi parendamine suuremates külakeskustes</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Külaseltsid, abivallavanem,</i>

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

			<i>haldusosakond</i>
<i>Külakeskuste ja -platside (sh spordirajatiste) rekonstrueerimine suuremates külakeskustes</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused</i>	<i>Külaseltsid</i>
<i>Vajangu keskushoonele ligipääsu tagamiseks vajalike kaldteede ehitus ja treppide renoveerimine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Bussipeatuste kaasajastamine (sh Porkuni, Assamalla, Moe, Vajangu, Lehtse, Kullenga, Piisupi ja Loksa paikkonnad)</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Külaseltsid, abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tänavavalgustuse ehitamine ja rekonstrueerimine suuremates külakeskustes</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Külaseltsid, abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Teiste kergliiklusteede projekteerimine ja ehitamine, sh Tamsalu-Sääse jt</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Vee ja kanalisatsiooni võrgustiku uuendamine paikkondades (Põdrangu, Lehtse)</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, Tapa Vesi</i>	<i>Tapa Vesi</i>
<i>Müra leevendusmeetmete rakendamine Tapa linnas</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Ühtsete tänavasitide paigaldamine vallalaüleselt</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Ühtsete infotahvlite paigaldamine vallalaüleselt</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Jäätmekogumispunktide täiustamine paikkondades erinevate jäätmeliikide kogumismahutitega ning mahtude või tühjendamissageduse suurendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tamsalu jäätmejaama kaasajastamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Olemasolevate võimalike varjumiskohtade kaasajastamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

Tamsalu kultuurimaja (Sõpruse tn 3) taga kasutusest väljas oleva tuletõrjeveehoidla rekonstrueerimine Tapa Vallahoolduse vajadustele vastavaks lao- ja garaažihooneks	Perspektiivne	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Jäneda mõisahoone energiatõhususe suurendamine	Projektipõhine	Toetused, valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa ja Tamsalu kalmistute kivisillutise /piirdeaia rajamine	Perspektiivne	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tavandimajade rekonstrueerimine	Perspektiivne	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond

Tabel 11. Tegevuskava 1. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

TERVE JA HOITUD ELANIK							
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja	
	2024	2025	2026	2027			
Tegevused:							
Sotsiaalvaldkonna spetsialistide erialase koolitusprogrammi väljatöötamine ja rakendamine, sh uute kompetentside õpetamine (lepitamine, psühholoogia)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond	
Palga- ja motivatsioonisüsteemi väljatöötamine spetsialistidele	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond	
Ennetustöö tegemine sõltuvusprobleemidega inimeste arvu kasvu vältimiseks	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond	
Uute sotsiaalteenuste (lepitamine, erinevad nõustamised, tugiisiku teenus, psühholoogiline abi, tervishoiuteenustega integreerimine, koduteenuste uuendatud paketid, väljaspool kooliruumi asuv noorte	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond	

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

nõustamistuba) süsteemi väljatöötamine ja rakendamine						
Koduteenuse, hooldekodu ja eluruumi tagamise kombineeritud teenuse (sotsiaalkeskus, kogukonnas kooselamine) väljatöötamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Eakate päevakeskuse ja kultuurikeskuse kombineeritud teenuse (sh huvitegevused meestele, „Elu peale tööd“ programm) väljatöötamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Haridusasutuste tugispetsialistide arvu suurendamine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Hooldekodu reorganiseerimine: tasuvusanalüüs, alternatiivide otsimine, sh võimaluse kaalumise lõpetada valla poolt hooldekodu teenuse osutamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Sotsiaaltöö „kiirabi“ loomine, sh abivajajatest teavitamine ja tervishoiuteenustega integreerimine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Alustavate perearstide jt tervishoiutöötajate toetamine (sh vaimse tervise õde)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Koostöö tegevused teiste KOVidega ühiste teenuste kujundamiseks ja osutamiseks	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Vabatahtlike võrgustiku loomine teenuste osutamiseks	Tegevuskulu	Tegevuskulu			Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Sotsiaalvaldkonna õppepäevakute korraldamine kriisidega toimetulemiseks	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

Liikumisharrastuse propageerimine, sh tervisespordirajatiste jätkuv arendamine lähtuvalt eakate ja erivajadusega inimeste vajadustest	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Digioskuste koolituste korraldamine elanikele (ID kaardi kasutamine, digiloost vaksineerimispassi allalaadimine või printimine jt digiteenused)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Sotsiaalosakonna kolimine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Investeeringud:						
Rakvere Haigla tegevuse toetamine	40	45	50	55	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ja investeeringud:						
Hooldekodu reorganiseerimine eakate kommuniks	Projektipõhine				Toetused, valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Vallale kuuluvate munitsipaalhuruude inventariseerimine, mittevajaliku lammutamine ja vajaliku korrastamine	Perspektiivne				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalu perearsti ruumidele ligipääsu lifti ja invatõstuki ehitamine	Projektipõhine				Toetused, valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond

Tabel 12. Tegevuskava 2. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

AVATUD, TARK JA KAASAV JUHTIMINE						
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja
	2024	2025	2026	2027		
Tegevused:						

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

Vallale kuuluva kinnisvara kaardistamine, tegevuste ümberpaigutamine hoonete vahel ja mittevajaliku vara võõrandamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond, ettevõtlusspetsialist
Valla arengu strateegiline planeerimine ja juhtimine – koolituste läbiviimine allasutuste arengukavade koostamiseks ning arengukavade ühtse struktuuri loomine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Valla kõikide asutuste, sh vallavalitsuse, kvaliteedijuhtimise loomine ning rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Ametnike ja töötajate kompetentside tõstmine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtt, paberivaba dokumendihalduse ja e-teenuste arendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Infotehnoloogia-spetsialist
Energiatõhususe ekspertiiside, auditite ja kava koostamine valla hoonetele ja rajatistele	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse tasuvusuuringud valdkonniti	Tegevuskulu				Valla eelarve	Vallavanem
Järjepideva rahaliste vahendite tagamine vallale kuuluvate hoonete, rajatiste ja muude ehitiste hooldusremondi teostamiseks. Hooldusplaanide sisseseadmine.	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Finantsspetsialist (osakonna juhataja)
Väiksemate vallaasutuste või vallaruumides olevate MTÜ koondamine suurematesse valla hoonetesse (nt Tapa Muuseum, Tamsalu Muuseumisõprade Selts, Lastekaitse Ühing, Puuetega	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

Inimeste Koda, Noortekeskus Moel koondada keskustesse, aga tagada ligipääsetavus teenusele mobiilse noorsootöö abil)						
Tapa valla muuseumite töö reorganiseerimine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Vallavanem
Toetuste süsteemi korrastamine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Vallavanem
Tõhusa kriiside ennetus- ja koostöö tagamine valdkondade vahel	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Abinõude rakendamine erinevateks kriisideks valmisoleku tagamiseks ja nendega toimetulekuks	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Koostöö arendamine partnerorganisatsioonidega Eestis ja välismaal	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Kaasamise kava väljatöötamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Vallaelanike kaasamine ja neilt tagasiside saamine läbi küsitluste korraldamise	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Tunnustamine ja tänuürituste korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Koostöö kogukondadega – ümarlauad, arenguseminarid jt	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Valla maine- ja turundusstrateegia ning -plaani väljatöötamine ja rakendamine, sh kampaaniate läbiviimine Tapa valda elama ja tööle asumiseks, vallameedia arendamine – ajalehe toimetuse loomine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Avalike suhete spetsialist
Investeeringud:						
Kaasava eelarve protsessi jätkamine ja arendamine	20	20	20	20	Valla eelarve	Vallavanem
Energiasäästumeetmete rakendamine munitsipaalhoonetes					Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond

Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ning investeeringud:			
Tapa keskushoone ehitamine	Perspektiivne	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalu halduskeskuse hoone ruumide välja rentimine või perspektiivis hoone võõrandamine	Perspektiivne	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond

Tabel 13. Tegevuskava 3. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

KONKURENTSIVÕIMELINE HARIDUS JA ELUKESTEV ÕPE NING MITMEKESINE JA ELAMUSTEROHKE VABAAJA TEGEVUS						
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja
	2024	2025	2026	2027		
Tegevused:						
Haridusasutuste võrgu arendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Haridusasutuste kvaliteedijuhtimise põhimõtete loomine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu			Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Mittestatsionaarse õppe säilitamine gümnaasiumiõppes	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Riigikaitse õppekava väljatöötamine ja rakendamine üldhariduskoolides koostöös Kaitseministeeriumi ja HTM	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Haridusasutuste palgastrateegia koostamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu			Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Asutuste juhtide regulaarse ümarlaua ja teemakoolituste korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Koolitusvajaduste kaardistamine ja	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem,

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

koolituste läbiviimine pedagoogilisele personalile, kultuuri- ja spordivaldkonna ning noorsootöötajatele						haridus- ja sotsiaalosakond
Stipendiumide väljastamine pedagoogilisele personalile	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Valla, kooli ja kohaliku kogukonna koostöös leida võimalusi kooli ja lasteaia atraktiivsemaks muutmisele (sh külastades ka positiivseid eeskujusid teistes Eesti piirkondades)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Huvi- ja spordiringide ning muusikakooli osavõtutasude süsteemi korrastamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Tapa ujulaga vabaajakeskuse kontsessioonilepingu sõlmimine	Tegevuskulu	Tegevuskulu			Valla eelarve	Vallavanem
Haridus-, kultuuri- ja spordi ning noorsootöövaldkonna töötajate motivatsioonisüsteemi loomine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Selgema ülevaate süsteemi loomine valla noorsootöö võimalustest ning noortele info- ja nõustamisteenuse kättesaadavusest	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Ülevallalise noortevaldkonna tegevuskava koostamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Investeeringud:						
Tapa linna algkoolihoone konserveerimine					Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa uue lasteaia eelprojekti koostamine					Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa linna vabadussamba rajamine	50	50			Valla eelarve,	Abivallavanem,

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

					toetused	haldusosakond
Jäned spordihoone soojustamine					Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Lehtse spordiväljak	85					
Tamsalu Sääse linnaosa korvpalliväljak					Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalu basseini lekke peatamine					Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa ujulaga vabaajakeskuse projekteerimine					Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Statsionaarse katusega vabaõhulava 100 Tamme parki					Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalu kultuurimaja pargi korrastamine					Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ja investeeringud:						
<i>Tamsalu Gümnaasiumi juurde liikumisraja rajamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Lehtse kooli väli-aatriumi muutmine kaasaegseks vaba aja veetmise kohaks ning kehalise tundide õppekavas sätestatud oskuste omandamiseks vajalike tingimuste loomine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Uue kaasaegse lasteaia ehitamine Tapa linna</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tamsalu noortekeskuse üle viimine avaramale pinnale, võimalusel halduskeskuse hoones</i>	<i>Perspektiivne</i>				<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tapa ujulaga vabaajakeskuse teenuse ostmine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tapa linnastaadioni projekteerimine ja ehitamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Avalike parkide rekonstrueerimine (Tapa</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla</i>	<i>Abivallavanem,</i>

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

<i>Kooli tänava park, kirikupark, Jänedamõisapark jt)</i>		<i>eelarve</i>	<i>haldusosakond</i>
<i>100 Tamme pargi arendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond, külaseltsid</i>
<i>Tamsalu terviseradade arendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Vallaülese külaliikumise aktiveerimine, küladevaheliste spordivõistluste ja kultuuriürituste korraldamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused</i>	<i>Külaseltsid</i>
<i>Tapa vana algkoolihoone konserveerimine</i>	<i>Perspektiivne</i>	<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Kesk 2 Tamsalu hoone lammutus, rekonstrueerimine või müük</i>	<i>Perspektiivne</i>	<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>

Tabel 14. Tegevuskava 4. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

UUENDUSLIK JA MITMEKESINE ETTEVÕTLUS						
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja
	2024	2025	2026	2027		
Tegevused:						
Ettevõtlusseminaride ja -koolituste korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Sidemete sisseseadmine ja hoidmine Kaubandus-Tööstuskoja ja teiste liitudega ning välisriikide saatkondade majandusatašeedega	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Ettevõtjate ümarlaudade korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Ettevõtlikkusõppe ja ettevõtlusõppe arendamine õppeasutustes ja õpilasfirmade loomise soodustamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Ettevõtluse arendamiseks kinnisvara võõrandamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

Tapa valla ettevõtluskeskkonna tutvustamine ning edulugude jagamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Tapa valla rattaringi kaardistamine ja tasuvusanalüüs, Bolt teenuste laienemine Tapale	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Osalemine ettevõtluse- ja turismialastes koostööprojektides	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Valla turismiobjektide/spordirajatiste korrastamine (järjepidev hooldusremont, ligipääsud, avalikud tualetid, viidad, infotahvlid, valgustus)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Investeeringud:						
Tapa raudteejaama hoone projekteerimine					Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Ettevõtlusala rajamine Paide mnt 85	50	500	500			
Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ja investeeringud:						
Ettevõtlusalade infrastruktuuri arendamine	Projektipõhine				Toetused, valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Porkuni järve supluskoha korrastamine	Projektipõhine				Toetused, valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Kalijärve supluskoha kaasajastamine	Projektipõhine				Toetused, valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Pakiautomaatide võrgustiku arendamine piirkonnakeskustes	Projektipõhine				Toetused, valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Tapa raudteejaama hoone ehitus	Projektipõhine				Toetused, erainvesteeringud	Erasektor

Tabel 15. Tegevuskava 5. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

5. TAPA VALLA EELARVESTRAATEEGIA 2024-2027

5.1. EELARVESTRAATEEGIA EESMÄRGID

Tapa valla juhtimise lähtealuseks on 2022. aastal koostatud valla arengukava aastani 2035. Arengukava on alus vallaeelarve prioriteetide määramisel. Eelarve kaudu tagatakse valla arenguks vajalikud ressursid, finantspaindlikkus ning jätkusuutlik investeerimisvõime. Tapa valla arengukavas püstitatud eesmärkide ja vastavate tegevuste elluviimiseks on vajalik kindlustada valla tulubaasi stabiilsus ja jätkusuutlikkus ning finantsiline iseseisvus.

Valla eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on kindlustada eelarvepoliitika pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamine ning iga-aastane tulude/kulude parem planeerimine.

Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks.

Eelarvestrateegia perioodi tegevuste planeerimisel on eesmärkideks seatud:

- Kulude optimeerimine (sh valla omandis oleva energiamahuka alakasutatud kinnisvara muuta energiasäästlikuks, võõrandada või lammutada);
- Põhitegevuse tulemi kasv (võimalikult suurema põhitegevuse tulude-kulude ülejäägi saavutamine, sest see on eelduseks valla investeerimisvõimekuse säilimisele ja kasvule);
- Investeeringute püsivalt kõrge osakaal kogukuludest;
- Ulatuslik europrojektides osalemine struktuurifondide vahendite kaasamiseks;
- Völakoormuse võimalikult madal tase.

Nimetatud eesmärkide poole pürgimisel tuleb arvestada reaalse ümbritseva majanduskeskkonnaga.

5.2. EELARVESTRAATEEGIA LÄHTEALUSED

- Omavalitsuste tegevust reguleerivad õigusaktid, sh Tapa valla poolt vastuvõetud kehtivad õigusaktid;
- Tapa valla arengukavad ja eelarvestrateegiad (2017 a. ja hiljem);
- Riigi eelarvestrateegia 2024-2027;
- 2024. aasta riigieelarve seadus ja seaduse seletuskiri;
- Stabiilsusprogramm 2023;
- Rahandusministeeriumi 2023. aasta suvine majandusprognoos;
- Strateegia "Eesti 2035";
- Eesti Panga majandusprognoosid ja –kommentaarid.

5.3. PROGNOOSI EELDUSED

5.3.1. Maailmamajanduse ülevaade

Maailmamajanduse aktiivsus on aasta alguses suurenenud, aga kasvuväljavaade püsib habras. Visalt aeglustuv inflatsioon on viinud rahapoliitika täiendava karmistamiseni ning lisaks laenude kallinemisele hoiab majanduskasvu hoogu üleilmselt tagasi ka kriiside käigus suurenenud eelarvestiimuli vähendamine. Käesolevaks aastaks prognoositakse maailmamajandusele alla 3% suurust kasvu, mis on suure finantskriisi järgse perioodi aeglasim,

kui koroonakriis kõrvale jätta. Varasemalt takistuseks olnud tõrked tarneahelates on tänaseks suures osas lahenenud, kuid üleilmne kaubandus pole uut kasvuhoogu sisse saanud. Muutunud geopoliitiline olukord on muu hulgas kannustanud ettevõtteid seniseid tarneahelaid lühendama (nearshoring), mis kiirendab tööstuskaupade hinnakasvu.

Hinnakasv jätkab senisel, aeglustuval kursil. Inflatsioon taltus maiks 11,3%ni, peegeldades valdavalt möödunud aasta esimese poole hüppelist hinnakasvu, samas kui viimase üheksa kuu jooksul on tarbijakorv kallinenud ligikaudu 4%. Aasta lõpuks jõuab inflatsioon 5% alla ning aeglustub järgmiseks aastaks 2%ni. Hinnakasvu pidurdumiseni viivad energia odavnemine ja toidutoormete hinnalanguse järkjärguline edasi- kandumine jaehindadesse. Kuigi erinevate energiakandjate tulevikutehingute põhjal oodatakse nende hinnataseme püsimit eelmise aastaga võrreldes märksa madalamal tasemel, säilib muutunud energiavarustuskanalite tõttu energia ootamatu kallinemise oht. Samuti võib inflatsiooni ajutiselt kiirendada valitsuse kavandatud käibemaksutõus. Intressimäärade kergitamine takistab majanduskasvu vähem kui kiire hinnatõus. Inflatsiooni ohjamise eesmärgil toimunud rahapoliitika karmistamine euroalal kergitab laenude hinda ka Eesti inimeste ning ettevõtete jaoks, kuid täiendav intressikulu ettevõtetele on umbkaudu 10% kasumist ja majapidamistele alla 2% tarbimiskulutustest. Sellega võrreldes on kiire inflatsiooni jätkumisel nii ostujõule kui ka majandusele märksa kahjustavam mõju. Ka viimastel ettevõtete küsitlusandmetel ei ole kasvu takistuseks finantseerimisvõimalused, vaid ülekaalus on ostujõu kahanemisega seotult vähene nõudlus. Võetud laenukohustustega toime tulemisest annab märku ka väga väiksena püsiv halbade laenude osakaal.

Eurosüsteemi rahapoliitika tähtsaim eesmärk on hoida hinnad euroalal stabiilsed. Euroopa Keskpanka (EKP) määratluse järgi saab hinnastabiilsusest rääkida siis, kui aastane inflatsioon on keskmise aja jooksul 2%. Kuigi hinnakasv on euroalal viimastel kuudel aeglustunud, on hinnatõus endiselt liiga hoogne ning hinnasurve ulatuslik kogu majanduses. Eurosüsteemi ekspertide juuniprognooosi järgi on inflatsioon euroalal 2023. aastal keskmiselt 5,4% ning aeglustub 2024. ja 2025. aastal vastavalt 3% ja 2,2% lähedale. Seega nähakse endiselt, et hinnakasv püsib eesmärgist kiirem pikema aja jooksul.

Pärast möödunud aastast taastumist pidurdub välisnõudluse kasv, mis tähendab ühtlasi Eesti tööstusettevõtetele ahtamaid ekspordi kasvutamise võimalusi.

Kesk pangad jätkasid intressimäärade tõstmist. Visalt aeglustuv alusinflatsioon on sundinud keskpankasid intressimäärasid veelgi tõstma, kuid mõnevõrra tagasihoidlikumas tempos kui seni. USA keskpank tõstis intressimäärasid mais 25 baaspunkti võrra 5,25%ni ja andis teada, et ehkki ollakse jõudmas intressimäärade tõusutsükli lõpusirgele, tuleb intressimäärasid kõrgel tasemel hoida seni, kuni inflatsioonisurve taltub. Inglise keskpank ja Euroopa Keskpank tõstsid intressimäärasid samuti 25 baaspunkti võrra, kuid nende sõnum oli, et vajalik võib olla intressimäärasid ka edaspidi kergitada. Rangemad rahastamistingimused on paljudes arenenud riikides avaldanud mõju kinnisvarahindadele, pärssinud investeringuid ja vähendanud pankade laenupakkumist.

	2022	2023*	2024 *	2025 *
SKP jooksevhindades miljardites eurodes	36,2	39,4	41,2	43,4
majanduskasv püsihindades %	-1,0%	-1,0%	2,4%	3,5%

hinnatõus % (THI)	19,4%	9,1%	3,9%	2,5%
töötus %	5,5%	6,5%	7,1%	6,2%
keskmine brutopalk eurodes	1645	1832	1974	2086
keskmise palga muutus %	11,6%	11,4%	7,8%	5,6%
eelarvetasakaal % SKPst	-0,9%	-3,4%	-1,7%	-1,3%

Tabel 16. Eesti majandusproгноos.

Allikas: Eesti Pank – Majandusproгноos 20.06.2023.

Energiahindade prognoosimisel on Rahandusministeerium aluseks võtnud energiakandjate tulevikutehingud. Selle kohaselt on 2022. aasta keskmisena arvestatud 103,7 USD ja 2023. aastal 88,1 USD nafta hinnaga. TTF gaasi hinnaks aastatel 2022 - 2023 vastavalt 143,5 €/MWh ja 149,5 €/MWh. Nordpool elektri hind Eesti piirkonnas aastatel 2022-2023 vastavalt 234,0 €/MWh ja 244,6 €/MWh.

5.3.2. Eesti majanduskeskkond

Eesti SKP kahanes statistikaameti andmetel esimeses kvartalis aastavõrdluses 3,2% ja sesoonselt ning tööpäevade arvuga korrigeeritult võrreldes 2022. aasta neljanda kvartaliga 0,6%. Majanduslangus oli laiapõhjaline nii tegevusalade kui ka nõudluse allikate lõikes: kahanes nii eksport kui ka eratarbimine.

2023. aastaks prognoosib Rahandusministeerium SKP kahanemist -1% võrra ning 2024. aastaks 2,4%. Kasv kiireneb 2024. aastal, kuid reaalse SKP tase jääb madalamaks, võrreldes varasemalt prognoosituga. Seejuures on SKP nominaalne maht kiire hinnatõusu tõttu varem prognoositust oluliselt suurem.

2023. aasta esimeses pooles oli eratarbimine tagasihoidlik, sest tarbimine langeb eelmise aasta jätkusuutmatult kõrgtasemelt, mis saavutati tänu pandeemia- ja pensionisäästude kasutamisele. Edaspidi tarbimise kasv tõenäoliselt hoogustub, sest ostujõud paraneb. 2021. aastal langusesse pöördunud ja möödunud aastal uuesti kasvama asunud keskmise palga ostujõud taastub 2024. aastal ja jätkab tugevnemist 2025. aastal. Majanduse kasvuvõimalusi toetab ka nõudluse elavnemine peamistel eksporditurgudel ning senisest väiksem kulurisk ekspordihindadele pärast energiakriisi leevenemist.

Jätkusid tagasilöögid töötleva tööstuse tegevusalade. Puidusektori ekspordi pärsivad nõrk nõudlus peamistel turgudel Skandinaavias ning lisaks toormeprobleemid, mis algasid juba möödunud aasta teises pooles Venemaa sõja tõttu Ukrainas. Sarnaste raskustega maadleb ka metallitööstus.

Teenuste eksport püsib küll kasvutrendil, kuid on varasema hoo kaotanud. Teenuste müügi maht kasvas võrreldes eelmise aasta sama ajaga 2,5%. Maksebilansi andmetel oli kasv jooksevhinnas mõõdetuna 14,6%. Esimest kvartalit iseloomustas teenuste ekspordi laiapõhjaline kasv - suurenes pea kõikide teenuse- gruppide väljavedu, v.a hooldusteenused. Kõige suurem on olnud muude äriteenuste ning telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenuste panus. Taastunud on ka reisiteenused.

Järsk intressitõus, eluaseme omamise ja kasutamisega seotud suuremad kulud ning püsivalt nõrk tarbijate kindlustunne on vähendanud majapidamiste huvi hetkel uut eluaset soetada. Eluasemeturul vähenes aktiivsus juba möödunud aastal ning tänavu esimese nelja kuu jooksul on seal tehtud viiendiku võrra vähem tehinguid kui eelmisel aastal samal perioodil. Tehingute arv on samas kahanenud järelturul ning uusi eluruumi osteti esimeses kvartalis võrreldes eelmise aastaga hoopiski rohkem. Siin mängivad üpris suurt rolli varem kokku lepitud tehingud ehk broneeringud, mille puhul arendus alles nüüd valmis ning kasutusloa sai.

5.3.3. Sisenõudlus

Möödunud aastal alanud majanduslanguse, kiire hinnatõusu ja kasvanud ebakindluse tulemusel sisenõudlus vähenes aasta alguses. Pandeemia ajal kogunenud lisasäästude ammendumisel majapidamised olnud sunnitud korrigeerima oma tarbimist ning ettevõtetel on heitlikus majanduskeskkonnas keeruline teha pikaajalisi otsuseid. Sisenõudlust toetas valitsemisector, kus 2023. aasta riigieelarve võimaldas suurendada nii investeeringuid kui ka lõpptarbimist.

Tarbijad on praegu ettevaatlikud ning eratarbimine väheneb. Jaemüük langes aasta varasemaga võrreldes koguni 8%, kuid teenuste taastumine suutis seda siiski kuigivõrd kompenseerida. Teenuste osakaal on tarbimises järk-järgult kasvanud, ehkki jääb ikka veel allapoole 2019. aasta esimese kvartali taset. Kaardimaksete andmed näitavad, et vaatamata hinnatõusule kasvas hoogsalt väljas söömine-joomine. Müügikäive vähenes aga peamiselt majapidamistarvete, elektroonika ja ehitusega seotud kauplustes. Eelmise aasta alguses kasvas jaemüük ka erakordselt kiiresti tänu pandeemia ajal kogunenud või teisest pensionisambast välja võetud säästude kulutamisele. Selle lühiajalise ostutuhina taustal on praegune kokkutõmbumine pigem naasmine tavapärase kasvutrendi juurde.

Teenuste ning välismaal tehtud ostude käive kasvab aga varasema perioodiga võrreldes tagasihoidlikumalt. Kaubanduse mahu vähenemist kompenseerivad vähemalt mõnevõrra pandeemiast taastuvad teenused ning olukord on sarnane ka teistes riikides. Aeglustuv hinnakasv taastab tasapisi majapidamiste ostujõudu ning laseb rohkem säästa.

Alates detsembrist on majapidamiste hoiusejääk igas kuus järjest kasvanud. Kui kiire hinnatõusu ajal eelmise aasta suvel-sügisel kasvasid ainult suuremad hoiused, siis käesoleva aasta esimeses kvartalis kasvas hoiusejääk ka alumistes hoiusevahemikes.

5.3.4. Tööturg

Majanduslangust arvestades püsib tööturg heas seisus. Eesti tööturul on toimumas olulised struktuursed muutused. Hõivatute hulgas kahaneb palgatöötajate osakaal, suureneb osaajaga töötajate oma ning kahaneb välismaal töötajate oma. Nende muutuste taga võivad olla nii majandusliku mõjud kui ka püsivamad struktuurimuutused.

Tööjõupakkumine on kasvanud jõudsalt. Täpsustatud andmetel suurenes tööealine elanikkond 2022. aasta jooksul 2,7%, seda enamjaolt tänu Ukraina sõjapõgenikele. Käesoleva aasta esimeses kvartalis jätkas ajutist kaitset omajate arv suurenemist, kuid aeglasemalt kui eelmise aasta teises pooles. Tööjõu hulka suurendas ka kohaliku elanikkonna tööjõus osalemise määr, mis kasvas 2021. aasta 71,1%lt 2022. aastal ja 2023. aasta esimeses kvartalis 73,3%ni. Tööjõu hulga jõuline kasv Eestis tegi uute töötajate leidmise varasemast lihtsamaks ja leevendas survet paljade tõusuks.

Majanduslanguse mõju on näha tööstussektori hõivetrendides. Hõive jätkas kahanemist töötlevas tööstuses, eriti puidu- ja metallitööstuse harudes. Lisaks kahanes hõive ka transpordisektoris ja ehituses. Teenustesektori sees hõive avaliku sektori harudes suurenes ja erasektoris kuuluvates kasv pidurdus.

Registreeritud töötute arv tõusis 2022. aasta jooksul Ukraina sõjapõgenike lisandumise tõttu ning ka kohalikest elanikest töötute arvu kasvu tõttu aasta teises pooles. Registreeritud töötute arv oli hooajalisi tegureid arvesse võttes kõige suurem 2023. aasta jaanuaris ning hakkas alates veebruarist kahanema. Pidurdunud on ka uute töötute arvelevõtt koondamise tõttu, kuid nende arv ületab endiselt tunduvalt tavapärasest taset.

2023. aasta esimeses kvartalis kasvas keskmine palk 13,1% ja kvartalivõrdluses suurenes reaalpalk teist kvartalit järjest. Palgakasv kiirenes aasta alguses avalikus sektoris, kus mitmetel ametikohtadel tõsteti miinimumtöötasu hüppeliselt – näiteks õpetajate, politseinike ja päästjate palk tõusis rohkem kui 20%. Aasta teises kvartalis jõustub lisaks tervishoiusektori palgakokkulepe, millega tõstetakse miinimumtunnitasu samuti 20%. Palgakasvu hoogustab üldises plaanis tarbijahindade tõus, mis kandub ajapikku üle palkadesse. Ülekandumise ulatus on majanduse nõrga seisu tõttu väiksem, kui see oleks stabiilsematel aegadel.

Kui 2022. aasta jooksul oli kiire palgakasv kooskõlas lisandväärtuse kasvuga jooksevhinnas ja palgakulu osakaal SKPs ei suurenenud, siis 2023. aasta esimeses kvartalis see enam ei kehtinud. Tööjõukulu kasvas majanduses kiiremini kui ettevõtlustulu ja reaalne tööjõu ühikukulu suurenes ligi 5% (vt joonis 35). Kvartalivõrdluses on tööjõukulu kasv lisandväärtuse suhtes olnud veelgi kiirem. Kui 2022. aasta jooksul säilisid töökohad majanduslangusele vaatamata tänu sellele, et ettevõtted olid võimelised oma kasumeid säilitama, siis tööjõukulude kiire kasvu tõttu vähenev ettevõtlustulu motiveerib tootmist optimeerima ja töökohti koomale tõmbama.

5.3.5. Hinnad

Hinnakasv saavutas kõrgseisu eelmise aasta augustis ja hakkas seejärel pidurduma. Käesoleva aasta mais ulatus hinnakasv aastavõrdluses siiski 11,3%-ni. Aeglustunud on peamiselt energiahindade aastakasv, kuid toiduainete ja teenuste inflatsioon püsib kiire.

Energiahindadest odavnesid mais nii maagaas kui ka mootorikütused. Maagaasi turuhind on tänaseks langenud tagasi 2021. aasta keskpaiga tasemele. Elektri- ja soojusenergia tarbijahinnad olid samas vastavalt 30% ja 11% kallimad kui eelmisel aastal. Selle üks põhjusi oli energiahüvitiste lõppemine. Paljud tarbijad ostavad elektrit endiselt universaalteenuse hinnaga, kuigi elektri turuhind on tänavu olnud universaalteenuse hinnast märksa odavam.

Hinnasurve nõrgenemist on viimastel kuudel olnud märgata toidutoormete ja toiduainete tootjahindades, kuid mitte eriti tarbijahindades. Alates eelmise aasta lõpust on Euroopa Liidu turul odavnenud teraviljad ja langenud ka piima kokkostuhinnad. Kaupmehed pole jaehindu seni siiski märkimisväärselt revideerinud, hoolimata sellest, et toiduainete nõudlus on aastaga langenud 8%. Kiire alusinflatsioon näitab eelkõige kõrgematest palkadest, aga ka kaupade nõudlusest põhjustatud hinnasurvet. Teenuste hinnakasv kiirenes mais 11,5%-ni, seda eelkõige meditsiiniteenuste ja ühistranspordi kallinemise tõttu. Teenuste hinnakasvus on suur roll tööjõukuludel ning palgakasv on püsinud kiire majanduslangusest hoolimata. Tööstuskaupade hulgas on järk-järgult aeglustunud autode hinnakasv, sest leevenenud on probleemid tarneahelates, kuid järjest tugevamat mõju avaldab ka intressimäärade tõus.

Suurima panuse tänavusse hinnakasvu annavad toiduained. Eestis on põllumajandustoormete ja toiduainete tootjahinnad viimastel kuudel langenud, ent muutuste jõudmine jaemüügihindadesse võtab aega. Toiduained kallinevad sel aastal veel üsna ulatuslikult, umbes 15%. Mõned impordihinnad, eelkõige suhkur, on jätkanud kallinemist ning teraviljade odavnemine jõuab pikkade lepingute tõttu tarbijahindadesse tõenäoliselt alles pärast uue saagi valmimist. Mõju avaldab ka olukord Ukrainas ning sealne saagikus ja teravilja väljaveovõimalused.

Energiahinnad pöördusid mais aastavõrdluses langusse, ning languspõhi läbitakse eeldatavalt augustis. Energiahindade kompensatsioon kodumajapidamistele lõppes aprillis, mistõttu energiahinnad kallinesid kuuga 8%, panustades üldisesse hinnakasvu 1,5 protsendipunkti. See mõju jääb kestma aasta lõpuni, sest tarbijahindade statistikas määrab elektri hinna suures osas universaalteenuse hinnatase. Kui eelmisel aastal kallines energia majapidamiste jaoks 65%, siis tänavu ligikaudu 1%. Järgmistel aastatel soovitakse elektri võrgutasu tõsta suure investeerimisvajaduse tõttu. Soojusenergia võib aasta lõpuks mõnevõrra odavneda puiduhakke hinnalanguse tõttu. Gaasi hind püsib ajaloolises võrdluses suhteliselt kõrge ja gaasist toodetava soojusenergia ulatuslikku odavnemist pole seetõttu oodata. Soojusenergia tootjad on teatanud vajadusest gaasi kasutamisest loobuda.

5.4. PÕHITEGEVUSE PROGNOOS

5.4.1. Tulud

Valla tulubaas sõltub ümbritsevast majanduskeskkonnast ning riigi eelarve- ja regionaalpoliitikast. Eesti kohalike omavalitsuste finantsautonoomia on suhteliselt väike. Enamus tuludest otsustatakse keskvalitsuse tasandil erinevate rahastamismudelite kaudu.

Kõige otsesemat mõju tulubaasile omavad valla elanike arv (valla eelarvesse laekub **maksumaksjate** tulu, kelle Maksu- ja Tolliameti peetavasse maksukohustuslaste registrisse kantud elukoht on 1. jaanuari seisuga Tapa vald) ja tööturul toimuvad muutused.

Tulenevalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest (*KOFS*) käsitletakse eelarve **põhitegevuse tuludena** maksutulused, tulusid kaupade ja teenuste müügist, saadavaid toetusi ja muid tegevustulusid.

Kõige olulisem valla tuluallikas on **üksikisiku tulumaks**, mille laekumine moodustab enam kui 95% maksutuludest (97,1% 2023.a.) ja ligi 50% (48,5% 2023.a.) põhitegevuse tuludest.

Perioodil 2020-2023 on **maksumaksjate arv** püsinud suhteliselt stabiilsena vähenemine 0,6%. Samas võib esimese poolaasta ja viimase kolme kuu tulemuste alusel 2022 lõpuks ennustada maksumaksjate arv kasvu üle 4950. Perioodil 2018-2021 on inimeste sissetulekute ja tulumaksu laekumise kasv olnud üle 6% aastas.

Tapa vald	2022 täitmine	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	18 760 612	20 011 510	20 088 033	20 642 994	21 242 994	21 792 994
Maksutulud	9 371 420	9 996 000	10 500 000	11 005 000	11 555 000	12 055 000
sh tulumaks	9 083 906	9 700 000	10 204 000	10 704 000	11 204 000	11 704 000

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

sh maamaks	287 145	295 000	295 000	300 000	350 000	350 000
sh muud maksutulud	369	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 051 535	1 170 443	1 200 000	1 250 000	1 300 000	1 350 000
Saadavad toetused tegevuskuludeks	8 168 692	8 743 567	8 288 033	8 287 994	8 287 994	8 287 994
sh tasandusfond	1 933 180	2 110 280	2 842 039	2 842 000	2 842 000	2 842 000
sh toetusfond	5 119 338	6 188 454	5 045 994	5 045 994	5 045 994	5 045 994
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	1 116 174	444 833	400 000	400 000	400 000	400 000
Muud tegevustulud	168 965	101 500	100 000	100 000	100 000	100 000
<i>Tulumaksu laekumise muutus %</i>	-	6,78%	5,20%	4,90%	4,67%	4,46%
<i>Põhitegevuse tulude muutus %</i>	-	6,67%	0,38%	2,76%	2,91%	2,59%

Tabel 17. Põhitegevuse tulud.

Põhitegevuse tulude prognoosi eeldused eelarvestrateegia perioodil 2024–2027:

- Tapa valla elanike ja maksumaksjate arv oluliselt ei muutu, brutosissetulek jätkab tõusu, tulumaksu laekumise kasv keskmiselt ca 5% aastas;
- füüsilise isiku tulumaksu eraldise määr kohalikele omavalitsusele on 11,96%;
- maamaksu laekumine kasvab ca 50 000 eur võrra, kehtima jäävad hetke maksumäärad. Maa 2022.aasta korralise hindamise tulemused võetakse kasutusele alates 1. jaanuarist 2024;
- uusi kohalikke makse ei kehtestata;
- kaupade ja teenuste müügitulu (Tapa Vallavalitsuse ja tema hallatavate asutuste laekumised: sotsiaalasutuste ja haridusasutuste majandustegevus, haridusteenuse osutamine teistele omavalitsustele, vallale kuuluvate ruumide üüri- ja renditulud, kultuuri- ja spordiasutuste majandustegevus jt) kasv ületab 2023. aasta taset;
- riigieelarvelised eraldised - tasandusfond ja toetusfond on 2023. aasta eelarve tasemel;
- muud saadavad sihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks (erinevate riigiasutuste sihtotstarbelised toetused ja projektipõhised toetused rahastamise meetmetest) on kavandatud 95%lises mahus 2023. aasta eraldistest ;
- muud tegevustulud (sh vee-erikasutustasu, saastetasu, saadud trahvid jt) on planeeritud 2023. aasta mahus.

Prognoosi kohaselt põhitegevuse tulud suurenevad 2027. aastaks ca 8,4% võrra 20,8 miljoni euron.

5.4.2. Kulud

Eelarvestrateegia perioodil on tegevuskulude kavandamisel lähtutud eelkõige seadusejärgsete avalike teenuste osutamiseks vajalike kulude katmisega.

Põhitegevuse kuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist antavaid toetusi ja muid tegevuskulusid sh personalikulud, majandamiskulud ja muud kulud.

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

Põhitegevuse kulude samal tasemel hoidmiseks ulatusliku kaupade/teenuste sh energia hinnatõusu tingimustes tuleb rakendada kõik valla hallatavate asutuste ühise ökonoomsema majandamise võimalused sh alaeelarvete sisemiste ressursside kasutamine, valla varaga seotud kulude alandamine, mittevajaliku vara võõrandamine, energiasäästu meetmete rakendamine jt.

Tapa vald	2022 täitmine	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	17 285 431	19 578 993	20 050 000	20 424 000	20 805 480	21 194 590
Antavad toetused tegevuskuludeks	907 408	1 268 578	1 300 000	1 300 000	1 300 000	1 300 000
Muud tegevuskulud	16 378 023	18 310 415	18 750 000	19 124 000	19 505 480	19 894 590
sh personalikulud	10 381 410	12 380 753	12 700 000	12 954 000	13 213 080	13 477 342
sh majandamiskulud	5 995 904	5 872 786	6 000 000	6 120 000	6 242 400	6 367 248
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud						
sh muud kulud	710	56 876	50 000	50 000	50 000	50 000
Personalikulude muutus%	-	11,80%	2,40%	1,99%	1,99%	1,99%
Majandamiskulude muutus%	-	-2,05%	2,17%	2,00%	2,00%	2,00%
Põhitegevuse kulude muutus%	-	13,27%	2,41%	1,87%	1,87%	1,87%

Tabel 18. Põhitegevuse kulud.

Põhitegevuse kulud on prognoositud järgmistel eeldustel:

- antavad toetused planeeritakse strateegiaperioodil samas suurusjärgus kui 2023. aastal;
- personalikulud suurenevad prognoosiperioodil ca 2% võrra aastas;
- majandamiskulude suurenemine on planeeritud minimaalsena, keskmiselt ca 2% aastas;
- muudes kuludes on kajastatud reservfond ettenägematute väljaminekute tegemiseks (vähemalt 0,5% valla iga-aastase põhitegevuse tulude eelarve kogusummast).

Põhitegevuse kulud suurenevad 2027. aastaks 8,25% võrra u 21,2 miljoni euron.

5.4.3. Tulem

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe, mille väärtus aruandeaasta lõpu seisuga peab olema null või positiivne.

Eelarvestrateegia perioodil ületab tulud kasv igal aastal kulude kasvu ja tulemi suhe tuludesse kasvab 2027. aastaks 9,72%-ni, kuid põhitegevuse tulemi kasv on saavutatav vaid ökonoomsema majandamisega.

Tapa vald	2022 täitmine	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	18 760 612	20 011 510	20 088 033	20 642 994	21 242 994	21 792 994
Põhitegevuse kulud kokku	17 285 431	19 578 993	20 050 000	20 424 000	20 805 480	21 194 590
Põhitegevuse tulem	1 475 181	432 517	38 033	218 994	437 514	598 404

Põhitegevuse tulude muutus %	-	6,67%	0,38%	2,76%	2,91%	2,59%
Põhitegevuse kulude muutus%	-	13,27%	2,41%	1,87%	1,87%	1,87%
Omafinantseerimise võimekuse näitaja	-	1,02	1,00	1,01	1,02	1,03
Tulemi suhe tuludesse%	-	2,16%	0,19%	1,06%	2,06%	2,75%

Tabel 19. Põhitegevuse tulem.

Strateegia üheks eesmärgiks on põhitegevuse tulude-kulude ülejäägi saavutamine võimalikult suurel määral, sest see on eelduseks valla investeerimisvõimekuse säilimisele ja kasvule.

5.5. INVESTEERIMISTEGEVUS

5.5.1. Investeerimistegevuse tulud ja kulud

Investeerimistegevuse eelarve koosneb investeerimistegevuse tuludest ja kuludest. **Tuludeks** on põhivara müük, saadavad toetused põhivara soetuseks, osaluste ning muude aktsiate müük ja finantstulud. **Kuludeks** on põhivara soetus, põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine, osaluste ning muude aktsiate soetus, antavad laenud ja finantskulud.

Eelarvestrateegias esitatud investeerimisobjektide maksumused on hinnangulised, mis sõltuvad ehitusturu olukorrast ja tulevikus aset leidvatest muutustest ning võimalustest investeringuteks kaasata struktuurifondide/toetuste vahendeid.

Investeringute finantseerimiseks on kolm allikat: omavahendid, laenud ning toetused.

Strateegia vaates eelistatakse nn vältimatuid investeringuid (elukeskkonna, tervise, liikuvuse jt inimeste eluliste vajadustega seotud investeringud), Euroopa Liidu ja siseriiklike toetuste abil tehtavaid investeringuid ning investeringuid, mis võimaldavad kokkuhoidu.

Valla reaalsed võimalused (põhitegevuse tulem, rahalised reservid) on oluliselt väiksemad kui vajalike investeringute maht. Seetõttu on strateegiaperioodil kavandatud investeringute kulude osaline katmine laenuga ja toetuste taotlemine.

Tapa vald	2022 täitmine	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Investeerimistegevus kokku	-1 153 725	-1 822 476	-1 048 963	-1 094 178	-1 111 743	-1 017 145
Põhivara müük (+)	17 588	300 000	170 000	150 000	100 000	100 000
Põhivara soetus (-)	-1 886 639	-2 006 652	-818 524	-1 175 000	-1 100 000	-600 000
sh projektide omaosalus	-1 002 093	-1 534 433	-745 072	-780 000	-705 000	-580 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	884 546	325 708	73 452	395 000	395 000	20 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-114 288	-110 932				
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0				
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0				
Tagasilaekuvad laenud (+)	72 900	72 900	0	0	0	0
Antavad laenud (-)	0	0				
Finantstulud (+)	1 253	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Finantskulud (-)	-129 086	-405 000	-475 391	-465 678	-508 243	-538 645

Tabel 20. Investeermistegevus.

Strateegiaperioodi 2024-2027 infrastruktuuri põhivara soetus kokku on ca 5,7 miljonit eurot.

Investeermistegevuses on kajastatud toetused eeldatavalt, kuna nende saamine ja suurus ei ole veel lõplikult selge.

Vallavara müük sõltub välistest teguritest (kinnisvara turu käitumine, majanduskeskkond), mida Tapa vald otseselt mõjutada ei saa.

Eelarvestrateegia perioodil 2024–2027 kavandatud valla teenuste osutamiseks mittevajaliku vara müük (kinnisvara) kokku on summas 0,5 miljonit eurot.

Finantstuludeks on deposiitide intressitulu ja **finantskuluks** on pangalaenude intressikulu.

5.5.2. Investeermisobjektid

Investeeringuobjektid* (alati "+" märgiga)	2022 täitmine	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
01 Üldised valitsussektori teenused		0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)						
02 Riigikaitse		0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)						
03 Avalik kord ja julgeolek		33 858	0	0	0	0
sh toetuse arvelt		28 320				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		5 538				
04 Majandus		991 109	613 480	1 070 000	1 020 000	520 000
sh toetuse arvelt		100 000	0	375 000	375 000	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		891 109	613 480	695 000	645 000	520 000
05 Keskkonnakaitse		0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt						
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)						
06 Elamu- ja kommunaalmajandus		509 466	75 000	65 000	40 000	40 000
sh toetuse arvelt		258 259	20 000	20 000	20 000	20 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		251 207	55 000	45 000	20 000	20 000
07 Tervishoid		39 463	40 000	40 000	40 000	40 000
sh toetuse arvelt		0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		39 463	40 000	40 000	40 000	40 000
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon		268 081	90 044	0	0	0

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

sh toetuse arvelt		0	53 452	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		268 081	36 592	0	0	0
09 Haridus		77 676	0	0	0	0
sh toetuse arvelt		0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		77 676	0	0	0	0
10 Sotsiaalne kaitse		86 999	0	0	0	0
sh toetuse arvelt		85 640	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		1 359	0	0	0	0
KÕIK KOKKU		2 006 652	818 524	1 175 000	1 100 000	600 000
sh toetuse arvelt		472 219	73 452	395 000	395 000	20 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		1 534 433	745 072	780 000	705 000	580 000

Tabel 21. Investeeringuobjektid valdkonniti.

Suuremad investeeringud nimeliselt	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
03 Päästeteenused Generaatorid	33 858	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	28 320				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	5 538				
04 Teehoiukava elluviimine	858 109	500 000	500 000	500 000	500 000
sh toetuse arvelt	100 000				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	758 109	500 000	500 000	500 000	500 000
04 Kaasav eelarve	40 000	20 000	20 000	20 000	20 000
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	40 000	20 000	20 000	20 000	20 000
04 Energiasäästumeetmete rakendamine munitsipaalhoonetes	50 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	50 000				
04 Tapa linna vabadussamba rajamine	20 000	50 000	50 000	0	0
sh toetuse arvelt	0				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	20 000	50 000	50 000		
04 Ettevõtlusala Paide mnt 85	23 000	43 480	500 000	500 000	0
sh toetuse arvelt	0		375 000	375 000	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	23 000	43 480	125 000	125 000	
06 Tänavavalgustuse rekonstrueerimine Tapa, Tamsalu	417 997	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	238 259				

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	179 738				
06 Elamumajanduse arendamine	20 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	20 000				
06 L-Virumaa kodute loomade varjupaik art 4502	31 469	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	31 469				
06 Hajaasustuse programm art 4502	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
sh toetuse arvelt	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
06 Ambla mnt 41A ja Pargi tn 23 A kruntide moodustamine ning kinnistute ostmise Maa- ametilt, taristu	0	35 000	25 000	0	0
sh toetuse arvelt	0				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	35 000	25 000		
07 Investeeringutoetus Rakvere Haigla art 4502	39 463	40 000	40 000	40 000	40 000
sh toetuse arvelt	0				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	39 463	40 000	40 000	40 000	40 000
08 Tamsalu Kultuurimaja katus	158 880	0	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	158 880				
08 Puhkepargid Lehtse spordiväljak MATA	839	83 522	0	0	0
sh toetuse arvelt		53 452			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	839	30 070			
08 Puhkepargid	49 664	0	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	49 664				
08 Järeda spordihoone energiatõhususe parandamise projekteerimistööd	58 698	6 522	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	58 698	6 522			
09 Lasteaed Vikerkaar mänguväljak	22 775	0	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt	22 775				

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

(omaosalus)					
09 Tamsalu Gümnaasium kuuri lammutamine ja graaži renoveerimine	27 901	0	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	27 901				
09 Järeda Kool kahe tuulekoja põrand ja kivisillutis koolisissepääs	27 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt					
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	27 000				
10 Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele UKRAINA	86 999	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	85 640				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	1 359				
KÕIK KOKKU	2 006 652	818 524	1 175 000	1 100 000	600 000
sh toetuse arvelt	472 219	73 452	395 000	395 000	20 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	1 534 433	745 072	780 000	705 000	580 000

Tabel 22. Investeerimisobjektid.

5.6. FINANTSEERIMISTEGEVUS

Finantseerimistegevuse all on kajastatud vallale laenu võtmine ja võetud laenude põhiosade tagasimaksed vastavalt laenulepingute maksegraafikutele.

Võetavate laenude kavandamisel on seatud eesmärgiks hoida netovõlakoormus kindlalt alla lubatava maksimaalse määra. Nii on võimalik tagada piisav finantssuutlikkus võimalike tulevaste projektide omafinantseerimiseks.

Tapa vald	2022 täitmine	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Finantseerimistegevus	454 504	125 480	1 077 704	1 064 108	760 048	410 048
Kohustiste võtmine (+)	1 934 120	1 800 000	2 500 000	2 650 000	2 600 000	2 500 000
Kohustiste tasumine (-)	-1 479 616	-1 674 520	-1 422 296	-1 585 892	-1 839 952	-2 089 952
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-22 625	-1 264 479	66 774	188 924	85 819	-8 692
Nõuete ja kohustiste saldode muutus kokku (+/-)	-798 585	0	0	0	0	0
sh nõuete muutus (- suurenemine/ + vähenemine)						
sh kohustiste muutus (+ suurenemine/ - vähenemine)						
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	1 607 486	343 007	409 781	598 705	684 524	675 832
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	10 438 774	10 564 254	11 641 958	12 706 066	13 466 114	13 876 162

Tabel 23. Finantseerimistegevus.

Laenude kogumaht saavutab 2027. aastaks taseme 13,87 milj. eurot ehk kasv 31,4%.

5.7. FINANTSDISTSIPLIIN

Finantsdistsipliini tagamiseks sätestab kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seadus meetmed, milleks on kinnipidamine kohaliku omavalitsuse põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja kinnipidamine netovõlakoormuse ülempiirist.

Põhitegevuse positiivset tulemit kasutatakse investeringute finantseerimiseks, samuti olemasolevate laenude teenindamiseks. Põhitegevuse tulemi väärtus aruandeaasta lõpu seisuga ei või olla väiksem kui null. **Eelarvestrateegia perioodi jooksul on Tapa valla põhitegevuse tulem positiivne.**

Netovõlakoormus on võlakohustuste suuruse ja likviidsete varade kogusumma vahe. **Võlakohustused** on võetud laenud, kapitalirendi- ja faktooringkohustused, emiteeritud võlakirjad, tasumise tähtjaks täitmata jäänud kohustused, tagastamisele kuuluvad saadud ettemaksed, pikaajalised võlad tarnijatele ja muud pikaajalised kohustused, mis nõuavad tulevikus rahast loobumist. **Likviidsed varad** on raha ja pangakontodel olevad vahendid, osalused rahaturu- ja intressifondide aktsiates või osakutes ning soetatud võlakirjad.

Maksimaalne lubatav netovõlakoormus võib olla 6-kordne põhitegevuse tulem või 60% põhitegevuse tuludest, kumb on suurem, kuid mitte rohkem kui 100%. Covid-19 pandeemiast tingitud majandusolukorra tõttu on 60% tingimus asendatud ajutiselt 80% tingimusega. Ülemmäär 80% kehtib aastani 2024.

Tapa vald	2022 täitmine	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Netovõlakoormus (eurodes)	8 831 288	10 221 247	11 232 177	12 107 362	12 781 590	13 200 331
Netovõlakoormus (%)	47,1%	51,1%	55,9%	58,7%	60,2%	60,6%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	15 008 489	16 009 208	16 070 426	15 482 246	14 870 096	14 165 446
Netovõlakoormuse individuealne ülemmäär (%)	80,0%	80,0%	80,0%	75,0%	70,0%	65,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	6 177 201	5 787 961	4 838 249	3 374 884	2 088 505	965 115

Tabel 24. Finantsdistsipliin.

5.8. SÕLTUVATE ÜKSUSTE ÜLEVAADE

Sõltuvad üksused on raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olevad üksused, mis on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksuselt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Arvestades 2022. aasta majandustegevuse tulemusi on Tapa valla arvestusüksuses 1 sõltuv üksus Tamsalu Perearstid OÜ. Sõltuva üksuse põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2024-2027

arvestamiseks tuleb samuti rakendada kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele vastavat metoodikat.

Tapa vald	2022 täitmine	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	19 234 700	20 529 410	20 679 699	21 318 753	22 014 620	22 673 908
Põhitegevuse kulud kokku	17 757 783	20 071 993	20 633 360	21 113 985	21 576 480	22 073 590
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud	0	0	0	0	0	0
Põhitegevustulem	1 476 917	457 417	46 339	204 768	438 140	600 318
Investeeringustegevus kokku	-1 226 625	-1 895 376	-1 048 963	-1 094 178	-1 111 743	-1 017 145
Eelarve tulem	250 292	-1 437 959	-1 002 624	-889 410	-673 603	-416 826
Finantseerimistegevus	527 404	198 380	1 077 704	1 064 108	760 048	410 048
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-20 821	-1 249 479	71 774	183 924	86 819	308
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (+/-)	-798 517	-9 900	-3 306	9 226	374	7 086
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	1 665 998	416 519	488 293	672 217	759 036	759 344
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	10 438 774	10 564 254	11 641 958	12 706 066	13 466 114	13 876 162
sh kohustused, mille võrra võib ületada netovõlakoormuse piirmäära (arvestusüksuse väline)	0	0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (eurodes)	8 772 776	10 147 735	11 153 665	12 033 850	12 707 078	13 116 819
Netovõlakoormus (%)	45,6%	49,4%	53,9%	56,4%	57,7%	57,8%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	15 387 760	16 423 528	16 543 759	15 989 065	15 410 234	14 738 040
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	80,0%	80,0%	80,0%	75,0%	70,0%	65,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	6 614 983	6 275 793	5 390 094	3 955 215	2 703 156	1 621 222

Tabel 25. Arvestusüksus.

5.9. EELARVESTRAATEEGIA KOKKUVÕTE

Käesolevas strateegias on antud ülevaade Tapa valla eelarve tuludest, kuludest ning investeeringis- ja finantseerimistegevusest aastatel 2023–2026. Eelarve on struktureeritud vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduses sätestatule.

Suurima osatähtsusega on põhitegevuse tuludes füüsilise isiku tulumaksu laekumine, mis on kavandatud võimalikult konservatiivselt. Uusi kohalikke makse ei kavandata. Riigieelarve eraldiste osas on lähtutud 2022. aasta tasemest.

Strateegiaperioodi põhitegevuse tulud suurenevad keskmiselt ca 2,5% ja kulud keskmiselt all 2% aastas. Tapa vald peab strateegiaperioodil kinni omavalitsustele riigi poolt kehtestatud finantsdistsipliini tagamise meetmest – kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse arvestus-üksuse põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja netovõlakoormuse ülemmäärast.

Valla omafinantseerimise võimekus ei võimalda teha investeeringuid ilma toetuste ja laenude kaasabit. Laenude teenindamiseks vajalik põhitegevuse tulemi kasv on võimalik/vajalik saavutada suuresti ökonoomsema majandamise arvelt. Eelarve on tundlik väliskeskkonnast tulenevatele mõjuteguritele, eelkõige võimalikule majanduskulude kasvule, investeeringute ja laenude kallinemisele.

6. DOKUMENDI SEIRE JA TÄIENDAMINE

Arengukava ajakohastamisel eristatakse aastaid, kus on toimunud elanikkonna rahuloluküsitlus, ja neid, kus ei ole. Aastatel, mil küsitlust ei ole toimunud, vaadatakse üle ellu viidud tegevused ja teostatud investeeringud ning ajakohastatakse käesoleva põhidokumendi lisaks olevat tegevuskava. Aastatel, mil küsitlus on toimunud, hinnatakse aga eelmises peatükis kirjeldatud mõõdikute lähtudes arengukava eesmärkide täitmist ja võetakse ette põhjalikum ülevaatus. Vastavalt vajadusele korrigeeritakse valla põhisuundi ja valdkondlikke eesmärke ning nende elluviimiseks kavandatud tegevusi ja investeeringuid. Lisaks uuendatakse ka valla rahvastikku ja sotsiaalmajanduslikku keskkonda iseloomustavaid statistilisi näitajaid.

Ajaliselt toimub arengukava osa ülevaatamine koos majandusaasta tegevusaruande koostamisega, millele järgneb eelarvestrateegia ajakohastamine.